

LUNDS
UNIVERSITET

Vem skulle letat om inte Missing People fanns?

**Berättelser om vara engagerad i Missing People Sweden. Ett
nedslag i svenskt föreningsliv.**

Ida Roshagen
SOCM04, VT 2016
Handledare: Veronica Burcar Alm

Jag vill rikta ett varmt tack till min handledare Veronica Burcar Alm för stöd och goda råd i uppsatsarbetet.

Ett särskilt tack vill jag också rikta till Missing People Sweden och de engagerade i föreningen jag haft kontakt med. Jag vill tacka för att de tagit sig tid att prata med mig, för att de talat mycket och gärna om sina erfarenheter och för att de på alla tänkbara sätt varit stöttande och behjälpliga i arbetet med den här uppsatsen. Tack.

Abstract

Ida Roshagen

Titel: Vem skulle letat om inte Missing People fanns? Berättelser om att vara engagerad i Missing People Sweden. Ett nedslag i svenskt föreningsliv.

SOCM04

Handledare: Veronica Burcar Alm

Sociologiska institutionen, vårterminen 2016

Abstract

Missing People Sweden (MPS) är en ideell förening som framför allt arbetar med att publicera efterlysningar av försvunna personer samt organisera skullgångar för att hitta dessa personer. Den här uppsatsen undersöker hur de engagerade i föreningen beskriver sitt engagemang, med fokus på beskrivningen av föreningens samarbete med organisationer i offentlig sektor. Syftet är få en djupare förståelse för det svenska föreningslivets utveckling och hur ett engagemang i föreningslivet beskrivs av de engagerade. Uppsatsen använder sig av samtalsintervju och observation såväl som teorier om *senmodernitet* för att analysera de engagerades erfarenheter. De engagerade beskriver hur de anser sina samarbetspartners i offentlig sektor vara begränsade av regler och lagar och beskriver ur det perspektivet det egna engagemanget som friare och mer flexibelt. Samtidigt ger de engagerade uttryck för en viss ensamhet. I deras berättelser är MPS de enda som letar efter människor som försvunnit och som stöttar deras anhöriga. De beskriver också samhället som mörkt och människorna i det som individualistiska. Detta tolkas som ett uttryck för *osäkerhet*. De engagerades berättelser om gemenskapen i föreningen skapas sedan som ett motvärn mot den upplevda kylan och individualismen i samhället. Föreningen beskrivs som en varm och inkluderande gemenskap som möjliggör en organisering av människors medkänsla.

Centrala begrepp: Föreningsliv, ideell sektor, sektoröverskridande, osäkerhet, risk.

Populärvetenskaplig presentation

Missing People Sweden (MPS) är en frivilligorganisation som jobbar med att publicera efterlysningar av personer som försvunnit och att organisera skullgångar för att försöka hitta dessa personer. Den här uppsatsen undersöker hur de som är engagerade i MPS beskriver sitt engagemang, vad de tänker och känner inför att vara engagerade i MPS. Eftersom MPS är en förening som samarbetar med exempelvis polis och räddningstjänst så undersöker den här uppsatsen också vad de engagerade tänker om samarbetet med dessa verksamheter. Amerikansk och europeisk forskning visar att tätare samarbeten mellan ideella föreningar och myndigheter är del av hur föreningslivet förändras. Denna förändring påverkar också ideella föreningar i Sverige. Genom att intervjua de engagerade i en ideell förening vill uppsatsen undersöka hur de beskriver sitt engagemang och sina upplevelser, men också skapa mer kunskap om hur det svenska föreningslivet utvecklas och hur det är att vara engagerad i en ideell förening i Sverige.

De engagerade i MPS berättar att de ser sin förening som ett komplement till polisen och räddningstjänsten. De berättar att de känner sig friare i sitt arbete än vad polisen och räddningstjänsten är. Polis och räddningstjänst verkar för dem vara bundna vid olika regler och riktlinjer på ett sätt som de engagerade i MPS inte är. De menar att polisen inte alltid har tillräckliga resurser för att leta efter folk som försvunnit men att polisen ändå har samma mål som de har: att hitta den som försvunnit och att stötta de anhöriga. Samtidigt berättar de engagerade saker som ”vem skulle leta [...] om inte Missing People fanns”. Här verkar de engagerade alltså uppleva att de är de enda som letar efter folk som försvunnit. De beskriver sig själva som ett komplement till polisen men verkar samtidigt uppleva att de är ensamt ansvariga. De engagerade berättar också, till exempel i samband med att de berättar om olika försvinnanden, att det inte verkar som att människor i samhället bryr sig om eller tar hand om varandra längre. Uppsatsen tolkar de här berättelserna som att de uttrycker *osäkerhet*. *Osäkerhet* betyder, enligt sociologen Zygmunt Bauman, att människor inte längre tycker att andra människor är att lita på och att världen inte längre verkar förutsägbar och stabil. När de engagerade sedan berättar om hur välkomnande gemenskapen är i MPS verkar de bygga upp den här känslan av gemenskap som ett motvärn mot den *osäkerhet* som de upplever i samhället. De berättar att MPS, genom sitt arbete, hjälper till att organisera medkänslan hos människor. De engagerade beskriver alltså sitt engagemang i MPS som ensamt och som ett stort ansvar som polisen inte har möjlighet att ta, men också som ett motbevis mot bilden av att människor i dagens samhälle inte längre visar medkänsla.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte	1
1.2. Frågeställning	2
1.3. Avgränsningar	2
1.4. Förförståelse	3
2. Bakgrund	4
2.1. Struktur	5
2.2. MPS i media	6
3. Centrala begrepp	7
4. Tidigare forskning	9
4.1. Stabilitet i föreningslivet	9
4.2. Förändring i föreningslivet	10
4.3. Medlemskapets betydelse	11
4.4. <i>Re-embedding</i> och hybrida organisationer	12
4.5. MPS och motivation för engagemanget	15
4.6. Sammanfattning	16
5. Metod	16
5.1. Samtalsintervju	16
5.2. Observation	18
5.3. Att komma i kontakt med intervjupersonerna	19
5.4. Icke-interaktionsiniterade svar	21
5.5. Transkribering och tematisering	22
5.6. Etiska överväganden	23
5.7. Sammanfattning	25
6. Teorier om senmodernitet	25
6.1. Det flytande, reflexiva eller framskridna moderna	26
6.2. Säkerhet och osäkerhet	27
6.3. En osäker gemenskap	30
6.4. Sammanfattning	32
7. Analys del 1 - MPS och offentlig sektor	33
7.1. Engagemang utan begränsning	33
7.2. Samma mål, skilda förutsättningar	35
7.3. Polis, sökare och medlemmar	37
7.4. "Jag tjänar ingenting"	39
7.5. Sammanfattning	42
8. Analys del 2 - Osäkerhet och samhörighet	42
8.1. En osäker gemenskap	44
8.2. Samarbete eller ensamt ansvar	46
8.3. "Var kom alla de här ifrån?"	48
8.4. Sammanfattning	50
9. Sammanfattning och avslutande diskussion	51
10. Källförteckning	55

Bilaga 1
Bilaga 2

1. Inledning

I julas träffade jag en kompis jag inte sett på länge. Han jobbade för en stor ideell förening och var djupt desillusionerad. Föreningen hade tappat medlemmar i årtal och inga av deras rekryteringskampanjer eller strategier för medlemsvärvning hade varit särskilt framgångsrika. Hans uppfattning var att många andra föreningar befann sig i samma situation och han såg mörkt på föreningslivets framtid.

Samtidigt verkade det finnas delar av föreningslivet som inte överensstämde med den analys min vän gjorde. För fem år sedan fanns inte Missing People Sweden (MPS). Vid slutet av 2015 hade föreningen över 44 000 personer anmälda till sitt skullgångsregister och över en halv miljon likes på Facebook (MPS Årsredovisning 2016). I en dokumentärserie från 2013 beskriver SVT föreningen som ”organisationen som har vuxit fram till en stor folkrörelse” (SVT 2014). Mot den här bakgrunden, min väns dystopiska tankar om föreningslivets framtidsutsikter och det sätt som MPS verkade växa och få allt mer (i alla fall medialt) utrymme började jag fundera på MPS och det svenska föreningslivet.

I MPS Årsredovisning från 2016 blir det tydligt att föreningen lägger stor vikt vid att ha goda relationer med statliga myndigheter (MPS Årsredovisning 2016). Många av deras skullgångar utförs enligt LSO, Lagen om Skydd mot Olyckor. Det är polisen som leder den typen av insats och MPS fungerar där som polisens förlängda arm. Sociologen Leslie Hustinx, Femida Handy, professor i Non Profit Studies och Ram A. Caan, professor i socialt arbete, menar att det skett en förändring i hur ideella föreningar förhåller sig till den privata och den offentliga sektorn, att samarbeten ökar däremellan. Hur detta upplevs av de som är engagerade i ideella föreningar är dock delvis okänt (Hustinx et.al. 2010). Av den anledningen ville jag undersöka vad de aktiva i MPS tänker och tycker om sitt engagemang, hur de beskriver sin upplevelse av föreningen och föreningsarbetet samt hur de beskriver relationen mellan föreningen och organisationer i offentlig sektor.

1.1. Syfte

Med utgångspunkt i forskning om framför allt det svenska föreningslivet behandlar den här uppsatsen en ideell förening och analyserar de engagerades berättelser om sitt föreningsengagemang. Uppsatsen fokuserar på berättelser av att vara engagerad i en förening som har ett nära samarbete med organisationer i offentlig sektor och undersöker hur de engagerade beskriver sin förenings roll och uppgift i en sådan relation. Syftet är att på det

sättet få en ökad kunskap och förståelse för det svenska föreningslivets utveckling. Syftet är också att med hjälp av teorier om senmodernitet undersöka och analysera de engagerades upplevelser av föreningsarbetet. Genom att göra ett nedslag i en ideell förening strävar uppsatsen efter att kvalitativt öka förståelsen för hur ett engagemang i föreningslivet upplevs, förstås och tolkas av de engagerade själva.

För att öka förståelsen för hur ett engagemang i en ideell förening beskrivs använder sig uppsatsen av begreppen osäkerhet, risk, föreningsliv, ideell- och offentlig sektor. Begreppen osäkerhet och risk diskuteras närmare i teoriavsnittet. Övriga centrala begrepp diskuteras i nedan i avsnittet Centrala begrepp.

1.2. Frågeställning

Hur beskriver engagerade i MPS sitt engagemang?

Hur beskriver engagerade i MPS sin position som ideellt engagerade i förhållande till verksamheter i offentlig sektor?

1.3. Avgränsningar

Uppsatsens handlar om hur de aktiva i MPS beskriver sitt engagemang, framför allt vad gäller föreningens relation till offentlig sektor. Jag vill därför avgränsa mig från att undersöka de aktivas individuella motivationer för engagemanget och vilka olika typer av gemenskaper som skapas i engagemanget. Uppsatsen intresserar sig inte för *varför* människor engagerar sig i MPS utan fokus ligger på hur de beskriver sina upplevelser av föreningsengagemanget.

Liksom uppsatsens fokus inte ligger på vad de enskilda engagerade har för motivationer för sitt engagemang, ligger det inte heller på hur ett engagemang i föreningslivet eventuellt påverkar deltagarna, vare sig positivt eller negativt. Det finns internationell forskning som med hjälp av begrepp som *socialt kapital* undersöker hur ett ideellt engagemang påverkar (och gagnar) de som är ideellt engagerade (se exempelvis sociologen Richard Tacon, 2016, och sociologen Richard A. Benton, 2016). Ett liknande perspektiv har statsvetaren Lars Torpe (2014), som skriver om hur frivilligorganisationer kan bidra till att skapa social tillit (*social trust*). Den här uppsatsen kommer inte att undersöka om ett föreningsengagemang på något sätt är bra eller dåligt, vare sig för den enskilde eller för samhället i stort. Uppsatsen har inga ambitioner om att uttala sig om civilsamhällets eventuella påverkan på det demokratiska

systemet. Av den anledningen vill jag avgränsa mig från en analys som handlar om hur frivilligarbete på olika sätt kan gagna de ideellt engagerade.

En del av forskningen kring sektoröverskridande samarbeten, samarbeten mellan offentlig, privat och ideell sektor, handlar om näringslivets påverkan på den ideella sektorn, eller om s.k. *corporate social responsibility* (se exempelvis Hustinx et.al. 2010:80f). Hur näringsliv och privatisering av statlig verksamhet påverkar föreningslivet eller upplevs av de aktiva i föreningslivet ligger bortom syftet med denna uppsats. Här är det framför allt ideell sektors relation till offentlig sektor och hur denna beskrivs av de engagerade som kommer att lyftas fram.

Jag vill också avgränsa mig från en undersökning av fenomenet *voluntary policing*, frivilliga som utför någon typ av polisiär verksamhet. Uppsatsens fokus ligger på hur MPS som ideell föreningen förhåller sig till offentlig sektor och hur de engagerade upplever detta. Det som är intressant är alltså inte huruvida MPS' verksamhet kan sägas vara någon typ av polisiär verksamhet. Att MPS bistår polisen i sitt arbete är intressant av den anledningen att de bistår en statlig myndighet, offentlig sektor, inte att de bistår just polisen.

1.4. Förförståelse

Inför intervjuerna hade jag tankar om att MPS kanske var av betydelse för lokalsamhället på mindre orter, att deras aktivitet på något sätt skulle upplevas som positivt på orter som exempelvis påverkats mycket av utflyttning och försvunna arbetstillfällen. När jag började fundera och läsa om MPS fick jag intrycket av att mycket av nyheterna handlade om sökinsatser på mindre orter och om hur mycket folk det kom till dessa skallgångar. Jag tänkte därför att MPS kanske skulle förknippas med en levande landsbygd eller en känsla av närhet till bygden eller liknande. När jag pratade med intervjupersonerna om huruvida mycket folk från närområdet engagerade sig i sökinsatser så ville de inte alls uppehålla sig vid ämnet på det sätt jag förväntat mig. De ville mycket hellre lyfta fram det stora bidrag folk gjorde som reste långa sträckor för att delta i skallgångar. De ville prata om de personer som inte alls hade någon anknytning till lokalsamhället eller värnade det, utan som var helt utomstående, men vars agerande för intervjupersonerna framstod som än mer altruistiskt och varmhjärtat just eftersom de inte hade den här kopplingen till orten eller till den som var försvunnen. Förförståelsen har därför möjligen påverkat resultatet på det sätt att jag kan ha styrt intervjupersonerna i en viss riktning genom att ta upp ämnen relaterade till min förförståelse, det vill säga ämnen som handlar om MPS' betydelse för lokalsamhället. Å andra sidan verkar

det lika troligt att jag styrt dem i motsatt riktigt, att mina kommentarer om engagerade i närområdet snarare gjort att de varit mer måna om att lyfta fram de personer som rest långväga för att delta i sökinsatser.

2. Bakgrund

Missing People Sweden (MPS) är en ideell förening vars arbete går ut på att publicera efterlysningar av försvunna personer och att hjälpa polis och anhöriga att anordna skallgångar för att hitta försvunna personer i Sverige (MPS, 2016b). Föreningen beskriver på sin hemsida hur idén uppstod i samband med ett försvinnande i Göteborg 2010. När en skallgång organiserades efter den försvunna personen framkom det att det fanns ett behov av en organisation som kunde samordna resurser till skallgångar i större omfattning och med kort varsel. Detta ledde till uppstarten av en förening som kallade sig Sökarna Västra Götaland. Meningsmotsättningar ledde dock till att en grupp bröt sig ur föreningen i samband med dess årsmöte. Denna grupp bildade Missing People Sweden. I januari 2012 påbörjade den nya föreningen, som bestod av före detta styrelsemedlemmar från Sökarna Västra Götaland, sin verksamhet (MPS, 2016a).

2015, som var föreningens fjärde verksamhetsår, hade organisationen 24 lokalavdelningar där knappt 250 personer var aktiva under året. Föreningen har två anställda: Under 2015 anställdes en avlönad nationell verksamhetschef och ett kansli har startats i Stockholm där det finns ytterligare en anställd (MPS Årsredovisning 2016). Enligt föreningens årsredovisning för 2015 har man 1995 betalande medlemmar och 44 210 personer registrerade i föreningens skallgångsregister, vilket är en ökning på mer än 10 000 personer från året innan. Under sin största sökinsats under 2015 (och den största i föreningens historia) deltog över 3000 frivilliga sökare (Ibid. 2016).

I föreningens stadgar står att en del av föreningens ändamål är att vara en samhällsresurs genom att kunna tillhandahålla krisberedskap för "landets kommuner, länsstyrelser, landsting samt andra myndigheter [...]" (MPS Stadgar 2015). I sin verksamhetsplan för 2016 betonar föreningen också att man vill underhålla och stärka sina relationer till myndigheterna, exempelvis vad gäller de samverkansformer föreningen har med polis och räddningstjänst vid sökinsatser som går under Lagen om Skydd mot Olyckor (LSO) (MPS Årsredovisning 2016).

Vid sökinsatser som faller under denna lagstiftning är det statliga eller kommunala myndigheter som har ansvaret för räddningsinsatsen (2003:778).

2.1. Struktur

Föreningens 24 avdelningar täcker samtliga län. Föreningen har också nio nationella arbetsgrupper som ansvarar för exempelvis internutbildning, material och mediahantering. Varje lokalavdelning leds av en demokratiskt vald Lokal Ledningsgrupp (LL). I den lokala ledningsgruppen finns en ordförande som kallas för Verksamhetsledare. I varje lokalavdelning finns minst en Lokal Insatsgrupp och en Lokal Resursgrupp. Den lokala insatsgruppen har vid skallgångar huvudansvaret för sökingsinsatsen, för kontakten med media och anhöriga samt för kontakten med polis. De har också det huvudsakliga ansvaret för de frivilliga sökarna. De personer som har det här ansvaret bär under skallgång gröna västar och kallas därför ”grönvästar”. Frivilliga sökare bär gula västar (MPS Årsredovisning 2016). Den lokala resursgruppen består under en skallgång av Gruppledare och Patrulledare som samordnar de frivilliga sökarna, hund- och fordonsförare. Patrulledaren ansvarar för en patrull under skallgång, vanligtvis bestående av 10-15 personer, ibland tillsammans med en eller flera assistenter. Gruppledaren ansvarar för ett antal patruller, vanligtvis cirka fem.

Vid årsmötet väljs ordförande för ett år samt hälften av övriga medlemmar i styrelsen för två år (MPS Stadgar 2015). Medlemmar i lokalavdelningen behöver inte vara medlemmar i föreningen, alla medlemmar har därför inte direkt demokratisk beslutanderätt över föreningen. Verksamhetsledaren och de så kallade ”grönvästarna” måste dock vara medlemmar i föreningen (MPS Årsredovisning 2016).

Utöver skallgångar sysslar MPS med interna och externa utbildningar och informationsspridning till allmänhet och potentiella sponsorer. Som återkommande aktivitet planerar föreningen också att en gång om året genomföra den så kallade Anhörigdagen där samtliga lokalavdelningar antingen genomför en sökingsinsats (ofta ett så kallat ”cold case”), ett event eller liknande riktat till allmänheten eller en övning, en simulerad sökingsinsats. Anhörigdagen anordnades första gången 2015 (MPS Årsredovisning 2016). Föreningen har ett journummer som dygnet runt har möjlighet att ta emot samtal från personer som vill anmäla försvinnanden. I jourverksamheten ingår också publicering och moderering av efterlysningar på facebooksidan, kontakt med polis och inkallning till sökingsinsats. MPS beskriver sig som en ideell förening som publicerar efterlysningar av personer som försvunnit spårlöst (Ibid. 2016) Att föreningen enbart sysslar med att leta efter personer som är

”spårlöst” försvunna innebär att man inte engagerar sig i vårdnadstvister eller försvinnanden där man kan anta att personen försvunnit frivilligt.

2.2. MPS i media

2014 sände SVT en tv-serie om MPS, ”Saknad” (MPS, 2016c). SVT beskriver i presentationen av programmet föreningen som ”något av en folkrörelse” som hjälper de anhöriga till personer som försvunnit på ett annat sätt än vad polisen gör. I programmet får tittarna följa flera sökinsatser föreningen genomför under 2013 samt se hur ”en liten frivilligorganisation utvecklas när den växer och möter nya utmaningar och förväntningar” (SVT 2014).

Föreningen har frekvent medverkat i TV och tidningar i samband med olika försvinnanden och sökinsatser de senaste åren. Föreningen fick stor medial uppmärksamhet i samband med sökandet efter en försvunnen 17-åring i Kinnekulle 2015. Sökinsatsen pågick under flera dagar och mediebevakningen var stor, också vad gäller MPS, som tillsammans med polisen organiserade sökinsatsen. Insatsen blev föreningens största sökingsinsats hittills (se bland annat Mederyd Hårdh 2015). MPS använder också sociala och traditionella medier som kanal för att värva medlemmar och söka resurser. I diverse tidningsartiklar och radioinslag från olika delar av landet berättar aktiva i föreningen om sitt arbete och sina behov. Föreningen uttrycker i media både ett behov av att rekrytera fler personer till lokala ledningsgrupper liksom att få fler att registrera sig i deras skullgångsregister (se bland annat Quist 2015, Jonsson 2015, Haraldsson 2015, Sseruwagi 2015, Bengtsson 2015, Nordström 2015).

I samband med skullgångar har MPS fått kritik för hur de hanterat olika sökingsinsatser, exempelvis från medlemmar som lämnat MPS’ styrelse och sedan gått vidare till att starta nya föreningar. Kritiken har bland annat handlat om MPS’ roll i en sökingsinsats, huruvida de har ensamrätt på eftersök efter försvunna personer och om andra deltagare då är tvungna att följa deras direktiv. En annan debatt rör deras namn och andra föreningars rätt och möjlighet att ha liknande namn och syssla med liknande verksamhet (se Sundberg 2015 och Willung 2015). På internet har en debatt förts som handlar om hur MPS använder de pengar de får in genom donationer och sponsorer och vilka utgifter och inkomster som kan anses skäliga för en ideell förening (Flashback Forum 2016).

3. Centrala begrepp

I uppsatsen används begreppen organisation och föreningsliv. Begreppet organisation hör, enligt sociologerna Göran Ahrne och Apostolis Papakostas (2014), samman med begreppet organisering. *Organisering* är här en formell tillhörighet mellan vissa bestämda och identifierade människor som är knuten till kollektiva resurser kopplade till en organisation. En *organisation* är en samling organiserade individer men samtidigt någonting mer eftersom individerna är utbytbara i organisationen. Syftet med att inkludera det bredare begreppet *organisation* är att kunna använda begreppet i relation till ideella föreningar liksom till verksamheter i offentlig sektor. Både ideella föreningar och verksamheter i offentlig sektor kommer i uppsatsen att förstås som olika typer av organisationer.

Att använda begreppen *organisation* och *organisering* är särskilt relevant vad gäller en ideell förening som MPS eftersom en stor del av de aktiva i föreningen inte är formella medlemmar (MPS Årsredovisning 2016). Uppsatsen vill därför inkludera de bredare begreppen för att kunna belysa en eventuell organisering även utanför det traditionella föreningslivet, men som fortfarande är kopplat till detta. Detta gör det möjligt att använda sig av begreppet föreningsliv som ett verktyg för att analysera en förening som MPS. MPS har en stor andel engagerade som inte officiellt tillhör föreningslivet, men som genom sitt engagemang i föreningens arbete fortfarande är kopplade till det. Det underlättar också för en analys av relationen mellan föreningslivet och offentlig sektor i en situation där gränsdragningen mellan sektorerna inte alltid är helt tydlig.

Teologen Johan von Essen använder tillsammans Magnus Jegermalm och Lars Svedberg, forskare i socialt arbete, (2015) begreppet *civilsamhälle* för att beteckna ideella eller frivilliga organisationer samt informella nätverk och den verksamhet som pågår i dessa, för att kunna skilja dem från den verksamhet som pågår inom exempelvis familjen, marknaden och staten (von Essen et.al. 2015:10). Begreppet är brett men användbart eftersom det tillåter åtskillnad mellan statlig verksamhet, näringslivets verksamhet och ideell verksamhet, särskilt om man vill belysa dessa sektors relation till och eventuella samarbeten med varandra. Sociologen Nina Eliasoph (2009) vänder sig emot en tolkning av civilsamhället (*civic sector*) som reducerar civilsamhället till att vara inte marknad, inte stat, inte familj. Hon vill istället göra en definition av de handlingar som sker inom civilsamhället, s.k. ”*civic action*”, som:

”action in which participants in an ongoing group collectively discover, and work on solving, shared problems, claiming to act on behalf of some collective identity, to create some good that they define as a public one” (Eliasoph 2009:294).

Civilsamhället blir här ett sätt för människor att agera tillsammans på. För att den här definitionen ska bli användbar menar hon att det krävs att forskare teoretiserar kring organisationer på ett mer exakt sätt, snarare än att enbart dela in samhället i olika sektorer (Eliasoph 2009:294).

Den begreppsanvändning Eliasoph presenterar är samtidigt mer specifik och bredare jämfört med den definition von Essen et.al. presenterar. Fördelen med Eliasophs definition är att den typ av handling hon beskriver som ”*civic*” blir möjlig inte bara i organisationer i civilsamhället utan i alla typer av organisationer. Detta menar jag underlättar för en analys av verksamheter som överskrider de olika sektorerna. Uppsatsen kommer dock att undvika att använda begreppet *civilsamhälle* just på grund av de konnotationer Eliasoph presenterar. Detta för att i möjligaste mån undvika en värdering av civilsamhällets eller den ideella sektorns eventuellt positiva samhälls- och demokratipåverkan. Fokus kommer inte att ligga på att definiera vilken typ av handling som sker inom den förening jag har studerat och huruvida denna kan anses vara ”*civic*”. Det är för uppsatsens syfte tillräckligt att använda en definition som möjliggör en åtskillnad mellan den civila sektorn och andra sektorer i samhället, utan att närmare gå in på vilka typer av handling som pågår inom dessa sektorer. Uppsatsen kommer av den anledningen att använda sig av begreppet *ideell sektor* för att, i likhet med von Essen et.al., göra en ganska grov beteckning av någonting som är *inte* offentlig sektor och *inte* privat sektor. Utan att gå djupare in på en diskussion om vad offentlig sektor innebär är det för uppsatsen syfte tillräckligt att konstatera att polis och räddningstjänst, MPS’ främsta samarbetspartners, kommer att betraktas som organisationer tillhörande offentlig sektor.

I enlighet med von Essen et.al. (2015) använder sig uppsatsen synonymt av begreppen ideellt arbete och frivilligarbete för att belysa obetalt arbete som utförs inom ramen för en organisation eller en förening. Detsamma gäller volontärarbete. Oavlönat arbete som utförs utanför ramen för en förening kallas här informella insatser (von Essen et.al. 2015:10). Syftet med att använda dessa begrepp synonymt och att samtidigt skilja dem från informella insatser är att kunna fokusera på engagemang i föreningslivet snarare än på oavlönat arbete som sådant. För uppsatsens syfte är det därför relevant att skilja det von Essen et.al. kallar informella insatser från det oavlönade arbete som sker i anslutning till frivilligorganisationer.

4. Tidigare forskning

Det här avsnittet utgör en översikt över aktuell forskning om föreningslivet, ideellt arbete, eventuella förändringar som sker och hur det svenska föreningslivet ser ut idag. Avsnittet avslutas med aktuell forskning om MPS. Här lyfts både ett kvantitativt material fram, som handlar om hur det svenska föreningslivet ser ut idag, tillsammans med ett kvalitativt material om möjliga tolkningar av det svenska och europeiska föreningslivets utveckling och framtid. I det här avsnittet tas också begreppet ”hybrida organisationer” upp. Syftet är att överblicka en diskussion om sektoröverskridande samarbeten eftersom forskningen lyfter fram detta som tendenser i föreningslivets utveckling. Jag kommer dock inte gå in på diskussionen om hybrida organisationers utbredning och för- och nackdelar med denna utveckling, utan centrera den tidigare forskningen till det svenska föreningslivet med vissa internationella jämförelser. Det är också värt att notera att den internationella forskningen verkar skilja sig från den svenska, möjligen på grund av det svenska föreningslivets ställning (se ex. von Essen et.al. 2015).

4.1. Stabilitet i föreningslivet

I en rapport om medborgerligt ideellt engagemang presenterar von Essen et.al. (2015) data från fem nationella befolkningsundersökningar från 1992 till 2014 för att beskriva och tolka medborgerligt engagemang i Sverige (von Essen et.al. 2015:15). Studien försöker fånga ideellt engagemang i ett bredare perspektiv, utanför det traditionella föreningslivets strukturer. Syftet med detta är att kunna belysa aktiviteter och uttryck på internet eller i andra typer av nya media och att samtidigt belysa den överskridande verksamheten mellan exempelvis ideell och offentlig sektor eller mellan offentlig sektor och näringsliv (Ibid. 2015:12).

Studien visar att det ideella engagemanget varit stabilt under den tjugoårsperiod undersökningarna gjorts. Det ideella engagemanget har legat stabilt på runt 50 %, det vill säga ungefär hälften av befolkningen är och har varit ideellt engagerade (se Bilaga 1., tabell 1). 2012 fanns det över 200 000 ideella föreningar registrerade i Sverige. Författarna menar alltså att det inte finns något empiriskt stöd för att det ideella engagemanget minskar i Sverige, men att en del av det stabila resultat undersökningarna givit delvis kan förklaras av att man i undersökningen 2014 infört flera typer av ideellt engagemang utöver engagemang i traditionella folkrörelser eller sociala rörelser (von Essen et.al. 2015:17). Författarna menar dock samtidigt att det finns en oro för att allt färre engagerar sig i civilsamhället och att människor därmed i allt mindre utsträckning bryr sig om varandra. Denna oro motsäger alltså

de resultat som framkommer i undersökningarna., men författarna menar också att detta inte enbart är ett samtida fenomen. Samtidigt ser de denna oro som fullt begriplig i ett perspektiv som ser ett levande civilsamhälle som en garant för ett sammanhållet samhälle (Ibid. 2015:52). Även om mängden engagemang inte förändrats nämnvärt under de senaste tjugo åren har det skett en viss förändring i *hur* människor är engagerade, det vill säga en förändring i fördelningen mellan olika typer av frivilligorganisationer (Ibid. 2015:27).

4.2. Förändring i föreningslivet

Hustinx et.al. (2010) lyfter fram förändringar i hur frivilligarbetet ser ut (i Västeuropa) och menar att en trend är att kortsiktiga, episodiska engagemang ökar. De menar att dagens västeuropeiska volontärer föredrar tillfälliga engagemang eller specifika uppgifter snarare än längre engagemang som kräver ett större åtagande gentemot frivilligorganisationen (Hustinx et.al. 2010:79). Författarna menar också att det skett förändringar i den offentliga, privata och ideella sektorns förhållande till varandra. De menar att detta påverkar frivilligarbetet, dels genom marknadens påverkan på offentlig sektor, vilket i sin tur påverkar den ideella sektorn när denna måste förhålla sig till konkurrens, dels genom en ökning av statliga och privata initiativ till frivilligarbete. Samtidigt menar författarna att hur dessa förändringar upplevs av de ideellt engagerade fortfarande är delvis okänt (Ibid. 2010:82f).

Ett konkret exempel på hur denna förändring beskrivs av de ideellt engagerade presenterar sociologen Mabel Lie och folkhälsovetaren Susan Baines (2007). Författarna har studerat äldre frivilligarbetandes erfarenheter i en frivilligorganisation i England som driver en dagverksamhet för äldre (Lie & Baines 2007:227). Lie och Baines menar att många västerländska länder har försökt minska offentliga utgifter under de senaste decennierna genom att allt mer involvera icke-statliga organisationer i service- och omsorgsverksamheter. Författarna menar att de värden som driver frivilligarbete, som altruism och ömsesidighet, har gjort att den ideella sektorn setts om en bra arena för att driva frågor av allmänintresse, istället för att dessa verksamheter skulle drivas av privata intressenter (Ibid. 2007:237). Studien visar att de förändringar frivilligorganisationen genomgår skapar situationer där volontärernas roller krockar med vad frivilligarbete innebär för dem. När verksamheten alltmer börjar påminna om arbetslivet och gå utöver vad en frivilligarbetande normalt skulle göra utan att vara avlönad leder detta till en känsla av att bli tagen för givet hos volontärerna. Spänningar och konflikter uppkommer i och med de förändringar som genomdrivs ”uppifrån” i organisationen. Dessa förändringar krockar med den etiska och moraliska referensram som de

äldre har som grund för sitt frivilligarbete. Gemensamt för de volontärer som intervjuas i studien är åsikten att det finns ett inneboende värde i att arbeta frivilligt och att det därför inte borde finnas någon ekonomisk kompensation för arbetet (Ibid. 2007:236).

När von Essen et.al. tittar på människors uppfattning av det ideella arbetets ställning i relation till den offentliga sektorn visar det sig att allt fler har en kritisk inställning till ideellt arbete i den bemärkelsen att det ideella arbetet inte skulle behövas om staten tog sitt ansvar samt att allt fler ser det ideella arbetet som ett hot mot avlönat arbete (von Essen et.al. 2015:41, se Bilaga 1., tabell 2). Författarna tolkar resultatet som att respondenterna med ”det offentliga” menar välfärden och att frågan därför kan ses som en fråga om den ideella sektorns relation till välfärdsinsatser. Ur detta perspektiv menar de att resultatet kan tolkas som en kritik mot att ideella krafter uppfattas ta över välfärdsinsatser, att det finns en uppfattning om att den svenska välfärden utmanas av ideella och privata krafter och att denna utveckling i allt högre utsträckning uppfattas som ett hot mot den svenska välfärden (Ibid. 2015:41f).

4.3. Medlemskapets betydelse

Papakostas (2011, 2012) och Ahrne & Papakostas (2014) ser ett förändrat organiseringsmönster i föreningslivet vad gäller medlemskap. De definierar medlemskap som ett beroendeförhållande mellan rörelse och medlem (Papakostas 2012:39, Ahrne & Papakostas 2014:138) och menar att snarare än att engagemanget i frivilligorganisationer minskat så har det ändrat form (Papakostas 2011:6). Papakostas menar att förändringen av organiseringsmönstret innebär att stödmedlemskap ersätter det röstberättigade medlemskapet i allt högre utsträckning. Stödmedlemskap går framför allt ut på att ge ekonomiska bidrag. Eftersom ekonomiska resurser är flexibla går de att omvandla och att skilja från givaren. Resurstillförseln till organisationen frikopplas därmed från dess fysiska innehavare (Papakostas 2012:45f). Medlemsbaserade organisationers syfte har framför allt varit att mobilisera många människor och deras begränsade resurser och ansträngningar och därför har man också varit beroende av dessa (Ahrne & Papakostas 2014:144). Medlemskapets ställning bidrog därmed till att motverka maktasymmetrier i organisationerna. De nya organisationernas ledare å andra sidan får ett större handlingsutrymme och blir mindre beroende av sin sociala bas. Medlemmarna i de nya organisationerna blir en typ ”organisationens elit” som i allt mindre utsträckning kan ställas till svars av medlemsbasen eftersom denna blir allt mindre och stödmedlemskap inte innefattar rösträtt eller demokratiska påverkansmöjligheter (Papakostas 2012:48ff).

von Essen et.al. kritiserar Papakostas vad gäller medlemskapets eventuellt försvagade ställning och menar att deras resultat inte bekräftar Papakostas' analys. Befolkningsundersökningarna visar att av de som var aktiva i en frivilligorganisation år 2009 så var 88 % också medlemmar i en organisation. År 2014 var den siffran 87 %. Baserat på det här resultatet menar författarna att medlemskapets ställning inte kan anses vara försvagad (von Essen et.al. 2015:56f). Det enda resultat de kan se som eventuellt skulle kunna påverka medlemskapets betydelse och utmana relationen medlemskap-ideellt arbete är en ökning av tillfälliga, episodiska engagemang, det vill säga att människor i allt högre utsträckning engagerar sig under en begränsad tid eller gör enstaka insatser (Ibid. 2015:59).

I likhet med Papakostas menar dock Torbjörn Einarsson, som forskar om civilsamhället, och företagsekonomen Johan Hvenmark (2012) att föreningslivet överger medlemsbegreppet i allt högre utsträckning (Einarsson & Hvenmark 2012:75ff). De menar att medlemskapets minskade betydelse förändrar det språkbruk frivilligorganisationer använder för att kommunicera med allmänheten. De som tidigare kallades medlemmar kallas nu för givare, supportrar, volontärer eller aktivister. Detta förändrar relationen mellan medlem och organisation och gör relationen mer specifik och avgränsad vilket ger de engagerade enskilda roller och uppgifter i relation till organisationen (Ibid. 2012:81ff). Författarna menar att konsekvenserna av förändringen är att de engagerades möjlighet till internt inflytande och kontroll över organisationen förändras eftersom enbart det formella medlemskapet ger de engagerade en reell möjlighet till påverkan (Ibid. 2012:86ff).

4.4. *Re-embedding* och hybrida organisationer

Sociologen Leslie Hustinx och Lucas C.P.M. Meijs, forskare i *business administration* (2011) menar att debatten om frivilligarbetet varit alltför centrerad kring det som upplevs som nytt och att en påstådd upplösning av frivilligarbetets bas och struktur är en övertolkning av frivilligarbetets utveckling. Denna ensidighet i debatten menar de har misslyckats med att lyfta fram de strategier som frivilligorganisationer har använt sig av för att anpassa sig efter de frivilligarbetandes förändrade beteendemönster och de individualiserande krafter som finns i Västeuropa idag. Dessa strategier tar sig bland annat uttryck i nya sätt att organisera och administrera frivilligarbete (Hustinx & Meijs 2011:5f). Hustinx och Meijs verkar alltså mena att det i första hand är de frivilligarbetande (eller potentiellt frivilligarbetande) som driver på utvecklingen och att föreningarna sedan anpassar sig efter detta. Detta synsätt skiljer sig delvis från och Einarsson och Hvenmark, som menar att frivilligorganisationerna själva driver

på utvecklingen eftersom de är i behov av mer flexibla resurser (Einarsson & Hvenmark 2012:84). Samtidigt menar Leslie Hustinx (2010) att förändringen inte bör beskrivas som en ökad självständighet hos de frivilligarbetande utan som en förändring av det ömsesidiga beroendet mellan medlemmar och organisation (Hustinx 2010:166f).

Hustinx och Meijs menar att utvecklingen inte pekar mot ett sönderfall av föreningslivet, en *dis-embedding*, utan att denna analys måste kompletteras med en analys av föreningslivets anpassningsmekanismer, det vill säga en ”återinbäddning” (*re-embedding*) (Hustinx & Meijs 2011:7f). Frivilligorganisationer anpassar sig framför allt till sina nya förutsättningar på två sätt. För det första använder de sig av en *funktionell* strategi. Denna fungerar som ett svar på vad Hustinx och Meijs menar är en ökande individualisering av det ideella arbetet (Hustinx & Meijs 2011:10). Strategin används när individualiseringen tar sig uttryck i praktiska organisatoriska problem, exempelvis när organisationer skraddarsyr sina aktiviteter för att passa de frivilligarbetandes allt mer flytande tillgänglighet (Ibid. 2011:12). För det andra anpassar sig organisationerna genom att introducera nya sätt att organisera frivilligarbetet på. Syftet med detta är att skapa ett *normativt tryck* (*normative pressure*) på deltagarna genom att specificera vad det ”goda” medlemskapet eller engagemanget innebär (Ibid. 2011:7f). Denna strategi verkar på ett samhälleligt plan genom en ”återsocialisering” av vad som upplevs som individualistiska människor ovilliga att delta i ett kollektivt samhällsprojekt. Det normativa trycket syftar till att avstanna eller vända den upplevda utvecklingen och används mestadels av externa aktörer utanför föreningslivet, såsom myndigheter, näringsliv och utbildningsväsende. De båda strategierna är dock ofta sammanlänkande och återverkande på varandra (Ibid. 2011:10ff).

Också Leslie Hustinx (2010) lyfter fram mekanismer kring *re-embedding* som sker utanför föreningslivet. Det handlar här framför allt om sektoröverskridande samarbeten mellan stat, näringsliv och civilsamhälle i välfärdsfrågor (Hustinx 2010:170f). Hon menar att den här typen av ”återinbäddning” resulterar i mer kortsiktiga engagemang i föreningslivet. Utöver detta menar Hustinx att externa aktörers inverkan i föreningslivet ofta är normativt färgade samtidigt som maktstrukturer och tvång introduceras i det ideella arbetet. Hustinx kallar den här typen av ”återinbäddning” för *hybrida institutionella konstellationer*. Aktiviteterna inom dessa konstellationer liknar traditionellt frivilligarbete men det finns också en risk att det kommer att tvingas på människor. Detta menar hon kan utgöra ett hot mot föreningslivet eftersom dessa konstellationer förskjuter gränserna för vad som egentligen kan räknas som

frivilligt. Ju fler hybrider mellan olika sektorer, desto mindre frivilligt arbete i ordets strikta bemärkelse (Ibid. 2010:173ff).

von Essen et. al. (2015) presenterar exempel på samarbeten mellan det de kallar den idéburna sektorn, den offentliga sektorn och näringslivet vad gäller exempelvis omsorgsarbete. Författarna menar att den här typen av sektoröverskridande samarbete är en del av en internationell trend som påverkar den svenska ideella sektorn, bland annat genom att ge ett större utrymme för professionalisering och marknadstänkande. Författarna menar att det de tolkar som en ”nyttoinriktad och individorienterad samtid” kombinerat med en konstant hög arbetslöshetsnivå och att traditionella arbeten försvinner är faktorer som påverkar det ideella engagemanget i Sverige (von Essen et.al. 2015:9). En möjlig utvecklingstendens för föreningslivet är därför att den typ av ideellt arbete som har en social inriktning kommer att öka (Ibid. 2015:80).

Angela M. Eikenberry och Jodie Drapal Kluver, forskare i *public administration* skriver i artikeln *The Marketization of the Non-Profit Sector: Civil Society at Risk?* (2004) om hur den ideella sektorn i USA påverkas av en ökande marknadsanpassning. De menar att risken med en ökad marknadsanpassning är en försämring av de bidrag den ideella sektorn gör till skapandet och upprätthållandet av ett starkt civilsamhälle (Eikenberry & Drapal Kluver 2004:138). Orsaken till förändringen menar de dels är att den ideella sektorn är kontextbunden och måste anpassa sig efter yttre omständigheter för att kunna fortsätta sin verksamhet, dels att ideella organisationer är beroende av sin omgivning genom sitt beroende av externa resurser. För att få tillgång till dessa resurser måste de interagera med de aktörer som kontrollerar eller har tillgång till resurserna i fråga och till viss del anpassa sig efter de aktörer de interagerar med, exempelvis offentlig sektor och privata givare (Ibid. 2004:133f).

Nina Eliasoph (2009) ställer sig också kritisk till hybrida organisationer i föreningslivet när hon, liksom Eikenberry och Kluver beskriver ideellt engagemang i en amerikansk kontext. Exempelvis krävs det att studenter visar upp ”god karaktär” för att komma in på ett bra universitet och som bevis på detta används ideella engagemang. Ideellt arbete är alltså ofta implicit och ibland explicit obligatoriskt i den amerikanska kontexten (Eliasoph 2009:293). Ur ett politiskt perspektiv menar Eliasoph att statlig finansiering av frivilligarbete skapar ett problem vad gäller den politiska styrningen över den ideella sektorn, när gräsrotsaktivister måste söka pengar och därmed få ett godkännande från staten. Å andra sidan visar erfarenheterna från hennes etnografiska studie att de aktiva i en av dessa hybrida

organisationer känner sig fria och flexibla i sitt engagemang. Eliasoph menar därför att det som händer i de hybrida organisationerna är att de i sina försök att balansera medborgerligt engagemang, en familjär gemenskap, statlig styrning och byråkrati förändrar spelplanen för ideell organisering. När deltagare i hybrida organisationer, trots att verksamheten inte längre är helt styrd av gräsrotterna eller gratis, fortsätter att använda sig av begreppen ”volontär”, ”deltagande” och ”*civic association*” förändras det vardagliga språkbruket och definitionerna av de här begreppen (Ibid. 2009:305f).

Den amerikanska kontexten (och i viss mån den övriga västeuropeiska) verkar skilja sig något från hur det svenska föreningslivet ser ut, exempelvis vad gäller frivilligarbetets betydelse för tillgången till utbildning och hur genomgripande förändringen i föreningslivet egentligen är (se von Essen et.al. om det svenska föreningslivets stabilitet). Trots detta är diskussionen om hybrida organisationer eller sektoröverskridande samarbeten intressant i relation till MPS och deras samarbete med polis och räddningstjänst. MPS och den svenska kontexten skiljer sig dock på en väsentlig punkt från frivilligorganisationerna i Eliasophs studie. De amerikanska föreningarna i hennes studie är statligt finansierade. Av den anledningen är den typen av hybrida organisationer Eliasoph presenterar inte synonyma med exempelvis sektoröverskridande samarbeten, så som de presenteras av von Essen et.al. (2015) och inte heller med hur MPS' relation till offentlig sektor ser ut.

4.5. MPS och motivation för engagemanget

Det här avsnittet ger en kort översikt över aktuell forskning om MPS. MPS är en ung förening och trots bredden i forskningen om föreningslivet finns det inte mycket forskning som handlar om MPS specifikt.

I en artikel från 2014 skriver sociologen Alf Sjösvärd om MPS och hur engagerade i föreningen ser sina handlingar som meningsfulla aktiviteter (Sjösvärd 2014:131). Han lyfter fram tre begrepp som är särskilt betydelsefulla i de engagerades berättelser; försvinnandet, sökandet och organisationen (Ibid. 2014:135). Försvinnandet präglas av irrationalitet, det kan drabba vem som helst. Därför kan sökandet i berättelserna ses som ett systematiskt hanterande av det obegripliga. Det irrationella försvinnandet kan genom sökandet bli rationellt och föremål för sannolikhetsbedömningar. Sjösvärd menar att den försvunne ofta blir avpersonifierad av de sökande, delvis beroende på att det finns en risk att man kommer att hitta den försvunne avliden, och att de engagerade därför inte identifierar sig med den försvunne i samma utsträckning som de gör med de anhöriga. I kontrast till den försvunne

framstår de anhöriga som fullständiga personer vilket gör det möjligt för de sökande att identifiera sig med deras oro och utgör en motivation för de ansträngningar sökarna gör. I berättelserna om föreningens arbete framträder också de anhörigas behov av *avslut* som ett centralt tema, ett tema som framstår som positivt eftersom det möjliggör för de anhöriga att ”gå vidare”, alltså att lämna det tillstånd av osäkerhet och sorg de befinner sig i (Ibid. 2014:138f).

4.6. Sammanfattning

Det här avsnittet har tagit upp svensk och internationell forskning om föreningslivet. Mycket av diskussionerna handlar om i vilken utsträckningen föreningslivet kan sägas vara i förändring och hur en eventuell förändring ser ut. Det råder delade meningar om hur föreningslivets utveckling ska värderas; är föreningslivet i sönderfall och håller det på att förlora sin självständighet, eller anpassar föreningarna sig efter förändrade omständigheter. Den svenska kontexten verkar delvis skilja sig från en europeisk och amerikansk kontext i den bemärkelsen att det svenska föreningslivet präglas av stabilitet. Forskningen visar dock att det finns tendenser även i det svenska föreningslivet, exempelvis vad gäller fler samarbeten mellan ideell och offentlig sektor och medlemskapets ställning i förhållande till mer tillfälliga engagemang, som gör att utvecklingen liknar den som presenteras av europeiska och amerikanska forskare.

5. Metod

Det här avsnittet tar upp de teoretiska utgångspunkterna för uppsatsens metod. Avsnittet diskuterar intervjusituationen som en social interaktion och en kommunikativ händelse där samtliga deltagare är delaktiga i interaktionens utformning. Det handlar här om hur deltagarna påverkar innehållet i interaktionen och den kunskap som produceras. Avsnittet tar också upp det praktiska tillvägagångssättet för materialinsamling, hur genomförandet av intervjuer och observation har sett ut, hur materialet har bearbetats samt etiska aspekter av metodvalet.

5.1. Samtalsintervju

Jag genomförde sju intervjuer, med sammanlagt åtta intervjupersoner, och en observation. Intervjupersonerna var mellan 18 och 67 år gamla, fem var män och tre var kvinnor. Fem intervjuer var enskilda intervjuer. Två av intervjuerna blev på sätt och vis gruppintervjuer.

Den ena var en parintervju och den andra en slags gruppintervju där de personer som nyss intervjuats fortfarande befann sig i rummet under tiden nästa intervju pågick. Intervjuerna varade mellan 50 och 90 minuter och genomfördes antingen hemma hos intervjupersonen eller på ett café, beroende på vilket som var mest praktiskt den intervjuade. En intervju genomfördes också på intervjupersonens arbetsplats. Alla intervjuer spelades in efter att intervjupersonen informerats och godkänt detta och bandspelaren låg alltid väl synlig. Jag antecknade sparsamt under intervjuerna för att inte störa samtalet.

Den första intervjun som genomfördes var en pilotintervju och till formen mer strukturerad än de övriga. Eftersom jag var nyfiken på hur intervjupersonerna förhöll sig till frågor om osäkerhet och otrygghet och vad de kände och tänkte om sitt engagemang i MPS, övergick jag efter den första intervjun till att göra öppna samtalsintervjuer. Jag valde ut ett antal teman och lät sedan intervjupersonerna tala mer eller mindre fritt utifrån dessa. Jag uppmanade dem att prata om MPS, om hur de kom in i föreningen, om försvinnande och om sökinsatser, om människorna i föreningen och deltagarna i sökinsatserna, om hur engagemanget eventuellt påverkat dem och om vad de ansåg vara viktigast i föreningens arbete.

Enligt sociologen Anna Johansson (2008) skapas en berättelse i samtalet och i det sociala samspel som intervjusituationen är. Det betyder att sociala roller och relationer och den sociala verkligheten skapas och omskapas genom samtalet (Johansson 2008:167f). Samspelet mellan berättare och lyssnare är därför avgörande för vilken berättelse som produceras (Ibid. 2008:243). Sociologen Carolyn Baker (2004) menar, i likhet med Johansson, att intervjusituationen ska ses som en interaktion. De frågor som ställs under intervjun ska inte ses som enbart neutrala inbjudningar till tal utan är en central del av den data som produceras. Ur det här perspektivet blir inte intervjun ett sätt att samla in data utan ett sätt att skapa eller generera data (Baker 2004:163).

Eftersom jag efter den inledande intervjun valde att göra öppna samtalsintervjuer har intervjuernas fokus skiljt sig åt beroende på vad intervjupersonerna tyckt vara viktigt. Berättelsernas form och innehåll har alltså varit beroende av vilka som deltagit i samtalet. Om intervjupersonen till exempel upprepade gånger lyft temat anhöriga har jag ställt följdfrågor relaterat till temat för att fortsätta samtala kring det som för intervjupersonen verkar centralt. Intervjuns struktur och intervjuernas jämförbarhet med varandra har hamnat i bakgrunden och istället har förståelsen hos varje intervjuperson lyfts fram. Baker menar att i vetenskapliga intervjuer är intervjupersonen vanligtvis positionerad som ett vittne för att berätta om sina

erfarenheter. Därför kategoriseras många intervjuer av att talet är asymmetriskt organiserat. Intervjuaren är den som ställer frågorna men pratar i mycket mindre utsträckning än intervjupersonen (Ibid. 2004:168f). Även om jag valt att göra öppna intervjuer har det varit tydligt i intervjusituationerna att det är jag som styr samtalen. Jag har initierat samtalen och jag upplevde att intervjupersonerna förväntade sig att jag skulle ställa frågor och att de därför, när samtalen tystnade, inväntade mitt initiativ till att fortsätta samtalen, vilket jag också har gjort. Vi kan därför inte sägas ha varit jämlika i den situationen.

På en punkt har jag avvikit från den öppna intervjun. Varje intervju har avslutats med frågan: Om du fick välja en sak, vad skulle du säga är det viktigaste organisationen gör? Det visade sig att den här frågan gav vissa motsättningar i materialet. Min förståelse, också utifrån tidigare studier (se Sjösvärd 2014) var att det mest centrala för de aktiva i MPS var de anhöriga och att ge de anhöriga tröst och avslut. Jag förväntade mig därför att intervjupersonerna undantagslöst skulle svara att de anhöriga och stödet till dessa var det viktigaste MPS gjorde. Detta visade sig inte stämma. En intervjuperson som framför allt ansvarade för kontakten med de anhöriga under skallgång och som flera gånger tagit upp detta tema under intervjun visade sig istället tycka att det viktigaste föreningen gjorde var att hitta människor och att rädda liv. Att på det här sättet avsluta varje intervju på ett slutet sätt gav mig tillfälle att göra en direkt jämförelse mellan intervjuerna och visade tydligt på vilket sätt intervjupersonernas åsikter överensstämde och skilde sig åt i frågan.

Johansson (2008) menar att berättaren, intervjupersonen i en intervjusituation, väljer en *mottagardesign* i sin berättelse. Intervjupersonen väljer att lyfta fram vissa aspekter och samtidigt utelämnar andra som kan vara problematiska i intervjusituationen (Johansson 2008:169). Jag tolkar det som att intervjupersonerna i min studie valt en mottagardesign som handlar om att lyfta fram det positiva och förtjänstfulla med föreningens arbete. I deras ögon är MPS beroende av ytterligare resurser, både finansiella och i form av sökare till skallgångar. Intervjupersonerna har varit medvetna om att uppsatsen kommer att publiceras vilket skulle kunna ge positiv uppmärksamhet till föreningen och eventuellt generera resurser. Samtidigt upplevde jag att intervjupersonerna hade ett genuint intresse och engagemang och brann för arbetet, vilket också kan ha lett till att pratade gärna och positivt om föreningens arbete.

5.2. Observation

Jag genomförde också en observation för att komplettera intervjumaterialet. Observationen ägde rum på Anhörigdagen, ett evenemang samtliga MPS' lokalavdelningar ska arrangera

åriligen (MPS Verksamhetsberättelse 2016). I det här fallet genomförde den lokalgrupp jag hade kontakt med ett övningssök där det var öppet för allmänheten att delta samt fanns möjlighet att ställa frågor och se hur föreningen och lokalgruppen arbetar. Gruppen hade satt upp ett tält och satt ihop en sambandsgrupp för att koordinera sökingsatsen, samt skickat ut en person i skogen intill som skulle agera försvunnen. Jag var med dem under dagen och deltog i sökingsatsen tillsammans med en hundpatrull. Jag antecknade sparsamt under observation men desto mer direkt efteråt.

Syftet med observationen var att få ett mer nyanserat material och att kunna upptäcka eventuella diskrepanser mellan det som framkom i intervjuerna och föreningens arbete så som det fungerar i praktiken. Sociologen Katrine Fangen menar att människor i en intervjusituation ofta anpassar sig efter de frågor som ställs. En observation kan därför bidra med att upptäcka människors sätt att prata utanför intervjusituationen (Fangen 2005:84). Eftersom Anhörigdagen var ett öppet arrangemang var att det var möjligt för mig att så att säga komma in "bakom kulisserna" och se hur sambandsgruppen arbetar (eller bör arbeta). Jag hade också möjlighet att ställa frågor på ett annat sätt än om jag hade deltagit som sökare under en riktig sökingsats. Samtidigt var det tydligt att jag var där i egenskap av student, deltagarna berättade för mig om verksamheten och jag ställde en del frågor. Jag hälsade på de jag träffat tidigare och uppfattade det som att övriga närvarande visste och förstod vem jag var och vad min roll där var.

Jag hade möjlighet att genomföra observation först efter att alla intervjuerna var gjorda. Detta gjorde att observationen inte tillförde något konkret material, utöver att den gav mig en bredare förståelse för hur MPS' arbete kan se ut i praktiken. Observationen bidrog också till att förtydliga hur MPS arbete ser ut i praktiken och hur närvarande polisen och samarbetet med polisen är i de engagerades berättelser. Om jag hade haft möjlighet att göra observationen i början av uppsatsarbetet, som en introduktion till fältet, är det möjligt att resultatet hade blivit ett annat. Detta hade kunnat ge mig en bättre förståelse för det sätt de engagerade pratar på och vad de pratar om, vilket sedan hade kunnat utgöra en grund för intervjuerna. Detta var dock inte praktiskt möjligt. Observationen återfinns därför inte i analysen utan denna bygger enbart på intervjuerna.

5.3. Att komma i kontakt med intervjupersonerna

När jag påbörjade uppsatsarbetet ville jag intervjua både personer som var aktiva i MPS på regelbunden basis och personer som inte var "medlemmar" i organisationen men som hade

deltagit på en eller flera sökinsatser. Min förförståelse var att "medlemmarna" hade större insyn i föreningens arbete, att de var vana att berätta om sitt engagemang och att de antagligen hade funderat mer över det. Den nackdel jag såg med detta var att jag riskerade att få en ensidigt positiv bild av föreningen. Jag var därför intresserad av att också träffa personer som inte var aktiva "medlemmar". Min förhoppning var att dessa skulle ha andra erfarenheter som kunde vara mer intressanta eftersom de hade en mer perifer roll i verksamheten. Sociologen Anne Ryen (2004) menar att det kan vara bra att söka efter nyansering och bredd även i ett kvalitativt material, för att hitta en viss heterogenitet (Ryen 2004:78f). De praktiska förutsättningarna för intervjuerna ledde dock till att jag inte hade möjlighet att intervjua personer som så att säga stod "utanför" föreningen i den utsträckning jag från början hade velat. Samtliga intervjuade är engagerade på regelbunden basis eller har någon typ av ansvarsposition. Detta har givetvis påverkat materialet. Jag upplevde att mina intervjupersoner var väldigt kunniga och välinformerade men att de i liten utsträckning uttryckte kritik mot föreningen. I bearbetningen av materialet har det därför varit särskilt viktigt för mig att vara uppmärksam på min egen roll som intervjuare och därför som förmedlare utåt av föreningens budskap och att inte okritiskt återge intervjupersonernas berättelser.

I mitt val av intervjupersoner har jag använt mig av en typ av "snöbollsmetod" (Johansson 2008:264). Jag tog först kontakt med en person i ledande ställning i föreningen. Hon förmedlade sedan kontakten till en annan person som satt på en ledande position regionalt, som i sin tur gav mig uppgifter till flera personer som var engagerade i föreningen på regelbunden basis. Den andra person jag kom i kontakt med fungerade alltså som en informant eller en portvakt. En portvakt eller *gatekeeper* är en person som är central för gruppen som ska studeras och som kan förmedla kontakten till de personer som ska ingå i studien (Fangen 2005:72). Nackdelen med den typen av "snöbollsmetod" är att den lett till att förfrågan om intervju kommit uppifrån i organisationen. Att på det här sättet få tillgång till intervjupersonerna "uppifrån" kan göra att intervjuaren inte får en likvärdig relation till intervjupersonen (Ryen 2004:82). Det finns en risk att intervjupersonen upplever att den inte kan tacka nej till intervjun eller att intervjupersonen inte vågar vara kritisk. Mitt intryck är dock att alla intervjupersoner deltog av egen fri vilja och att det inte fanns explicita eller implicita "krav" från föreningen att vissa personer skulle ställa upp. Jag upplevde att portvakten som förmedlade kontakten med intervjupersonerna var mån om att ge mig kunniga intervjupersoner som skulle kunna ge mig så mycket information som möjligt. Även om detta

gjordes av omsorg för mitt arbete är det möjligt att detta gav mig ett mindre nyanserat material än vad som hade varit fallet om jag hade intervjuat personer med mindre centrala roller i föreningen.

5.4. Icke-interaktionsinitierade svar

Under intervjuerna upplevde jag vid ett flertal tillfällen att intervjupersonerna svarade på frågor jag inte hade ställt, att de spontant tog upp ämnen jag inte hade tänkt ta upp under intervjun. Så var exempelvis fallet med den stora sökingsatsen i Kinnekulle 2015, när MPS sökte efter en 17-årig flicka. Även om jag inte en enda gång ställde direkta frågor om ämnet till någon av intervjupersonerna tog samtliga intervjupersoner utom en upp ämnet. Sociologen Katarina Jacobsson (2000) menar att hon flera gånger i sin studie om den dövulturella diskursen upplevde att intervjupersonerna svarade på icke-interaktionsinitierade frågor, frågor hon inte hade ställt. Jacobsson menar att intervjupersonerna då pratade med diskursen snarare än med intervjuaren och att de under samtalets gång bemötte kritik de stött på i andra sammanhang. Hon menar att diskursen fungerade som en diskussionspart för intervjupersonerna som var insatta i den. De kände till diskursens begrepp och resonemang. För henne som intervjuare var den dock inte alltid synlig (Jacobsson 2000:112f). Jag tolkar de engagerades icke-interaktionsinitierade berättelser om sökingsatsen i Kinnekulle som att ämnet är särskilt viktigt för de engagerade i MPS, att sökingsatsen i Kinnekulle är en central del av berättelsen om MPS.

I samtalen upplevde jag också att intervjupersonerna ibland försökte tona ner sin egen insats eller sitt eget engagemang, samtidigt som de uppmärksammade det. Detta gjorde de till exempel genom att låta någon annan, en fiktiv person i berättelsen, prata om det stora engagemanget eller det hårda arbete de utförde. Socialpsykologen Jonathan Potter (2000) skriver om *transformation*, att göra om eller förändra strukturen i den talade meningen så att betydelsen blir en annan och ger en annan effekt hos mottagaren. Han tar upp exempel på hur vem som har agens i meningen kan ändras om meningens struktur förändras och menar att detta kan göra det svårare att avgöra var eller hos vem agensen ligger. Denna process fungerar som ett verktyg för att avsäga sig ansvar eller för att försöka bibehålla neutralitet i uttalanden (Potter 2000:182). Jag upplevde att intervjupersonerna använde sig av tekniker för att förändra agensen i meningen, inte för att undvika ansvar, utan för att kunna uppmärksamma sitt eget stora engagemang utan att skryta. Detta skiljer sig alltså något från det Potter menar, men genom att ändra strukturen i sina uttalanden tillät denna teknik intervjupersonerna att

berätta om den egna insatsen för föreningen och att samtidigt bibehålla en neutralitet i sina uttalanden.

5.5. Transkribering och tematisering

Jag transkriberade samtliga intervjuer. Intervjuerna är transkriberade ordagrant i sin helhet och jag har i transkriberingen inkluderat pauser i samtalet, icke-verbala ljud, betoningar, överlappande tal och mina egna inpass och kommentarer. Jag strävade genom detta efter att tydliggöra min roll som intervjuare i intervjusituation och det sätt som jag påverkat och styrt samtalet på. Lingvisten John W. Du Bois (1991) menar att transkriberingen, uppgiften att skapa en symbolisk representation av tal eller diskurs, ska styras av behovet att göra systemet så tillgängligt som möjligt, att lära sig och att använda (Du Bois 1991:81). I transkriberingen har jag inte förhållit mig strikt till något specifikt system men använt mig av följande symboler från Jefferson-systemet: Betoningar är understrukna, överlappande tal satt inom [] och när citat kortats ner är detta markerat som [...] (Potter 2000:233f). Utöver detta är mitt tal kursiverat och längre pauser markerade som Du Bois menar också att hur språk produceras är som mest tydligt för observatören i den talade diskursen (Ibid. 1991:73). Syftet med att göra en ordagrann transkribering samt inkludera icke-verbala uttryck var att möjliggöra flera tolkningar av intervjuerna. Dels gav detta mig möjlighet tolka och omtolka texten över tid men det lät också citaten i största möjliga mån stå för sig själva vilket underlättar för läsaren att göra alternativa tolkningar.

I läsningen och tematiseringen av det transkriberade materialet låg fokus framför allt på det som var gemensamt eller överensstämmande i intervjupersonernas berättelser, teman som ett flertal av intervjupersonerna berörde. Enligt sociologerna Robert M. Emerson, Linda L. Shaw och Rachel I. Fretz (2011) är en möjlig ingång till omvandlingen från fältanteckningar (i mitt fall transkriberat material) till vetenskaplig text att systematiskt leta efter regelbundenheter eller mönster i materialet. Att arbeta med texten på det här sättet gör det möjligt att upptäcka nyanser inom valda teman (Emerson et.al. 2011:209). I läsningen och tematiseringen av de transkriberade intervjuerna var det också viktigt för mig att lyfta fram avvikande svar, berättelser som skiljde sig från det som flertalet av intervjupersonerna berättade. Detta för att fånga nyanseringen i materialet och försöka undvika att endast leta efter bekräftande eller ”positiva” svar i berättelserna. Ryen (2004) poängterar vikten av att leta efter negativa eller avvikande berättelser i materialet. Genom att konfrontera de egna teoretiska utgångspunkterna

med empiri som avviker från dessa utgångspunkter menar hon att forskaren kan öka förtroendet för resultatet (Ryen 2004:148ff).

Jag använde mig sedan av en *excerpt strategy* (Emerson et.al. 2011) för att börja sätta samman preliminära tolkningar av de citat jag valt ut till en analys. Detta innebär att intervjuцитaten i analysavsnittet är tydligt åtskilda från de kommentarer och den tolkning som följer på citaten. Varje citat ramar in av en introduktion och en efterföljande kommentar. Det fristående citatet bildar alltså ett sorts "bevis" för efterföljande tolkning och analys. Alternativet till detta tillvägagångssätt är att göra citaten till en integrerad del av texten, att inte göra en tydlig åtskillnad mellan citat och kommentar, det Emerson et.al. kallar en *integrative strategy* (Emerson et.al. 2011:211f). Syftet med att använda en *excerpt strategy* var att göra en tydlig åtskillnad mellan intervjupersonens berättelse och min följande kommentering och tolkning. Emerson et.al. menar att denna strategi gör att läsaren tydligare kan se vad grunden för analysen är och det låter citaten tala mer för sig själva (Ibid. 2011:213). Analysen består av relativt få men lite längre citat. Jag har i analysen velat ge utrymme åt intervjupersonernas egna berättelser och samtidigt tydliggöra min egen roll i interaktionen. Jag har därför valt att inte korta ner en del längre citat, varav vissa också innefattar mina egna frågor till intervjupersonen eller andra närvarande personers inpass och kommentarer. Detta för att ytterligare underlätta för andra, alternativa läsningar av intervjupersonernas berättelser (jmf. sociologen Paula Mulinari 2007).

5.6. Etiska överväganden

I intervju- och uppsatsarbetet har jag följt Vetenskapsrådets riktlinjer i forskningsetik vad gäller exempelvis att redovisa studiens utgångspunkter, metoder och resultat, att tala sanning och att sträva efter att inte skada människor i forskningen (Vetenskapsrådet 2011:12). Jag har förklarat intervjuernas och uppsatsens övergripande syfte för intervjupersonerna, alla intervjupersoner har samtyckt till att delta och samtyckt till att intervjuerna spelas in. Intervjupersonerna har också fått möjlighet att ställa frågor. Jag har sett till att intervjupersonerna är anonyma genom att ändra deras personnamn och inte skriva ut deras ålder eller ortsnamn på de orter vi pratat om. Varje intervju har avslutats med att intervjupersonerna har blivit tillfrågade om det fanns någonting de ville tillägga, som inte tagits upp under intervjun.

Vetenskapsrådet menar också att deltagande observation är förenad med en mängd etiska problem, särskilt vad gäller dold observation. Av den anledningen bör den eller de personer

forskningen rör alltid vara informerade om att de är föremål för forskning (Vetenskapsrådet 2011:42). Fangen (2005) menar å andra sidan att av alla metoder som finns för datainsamling så kan deltagande observation sägas vara den minst påträngande eftersom deltagande är en mer otvungen, okonstlad roll (Fangen 2005:203). I den observation jag genomförde var jag tydlig med vilken roll jag hade. Observationen var inte dold utan jag hade informerat deltagarna om att jag skulle komma och hade också tidigare blivit inbjuden till det evenemang där observationen utfördes i samband med en intervju. Jag upplevde att de personer jag träffat tidigare hade informerat övriga deltagare från föreningen om vad min roll var under dagen.

Vissa delar av engagemanget och föreningsarbetet i MPS innefattar ganska svåra upplevelser. Det kan vara upplevelser av att hitta en person som är avliden eller att veta att en avliden person är hittad och samtidigt ha de anhöriga bredvid sig. Eftersom intervjuerna utgått från öppna teman har jag låtit intervjupersonerna prata relativt fritt kring sina erfarenheter och upplevelser. Det betyder att när de lyft svåra upplevelser har jag uppmuntrat dem att fortsätta berätta på samma sätt som jag gjort inför andra teman. Jag har varken hindrat dem från att fortsätta berätta eller bytt ämne. Däremot har jag inte dröjt vid de erfarenheter intervjupersonerna delat med sig av som framstått som särskilt svåra eller känsliga för intervjupersonen. Jag har i så fall valt att låta den intervjuade dela med sig av sin erfarenhet men inte ställt detaljerade följdfrågor.

En grundläggande fråga i forskningsetiken enligt Vetenskapsrådet är risk-vinst. Varje undersökning innebär en viss risk för deltagaren och ett grundläggande krav bör därför vara att den använda metoden besvarar den ställda frågan för att detta ska vägas upp. Nyttan med undersökningen måste vägas mot de eventuellt skadliga konsekvenserna (Vetenskapsrådet 2001:31). I vissa fall har jag blivit ombedd av intervjupersonerna att inte ta med saker de har berättat. Samtidigt har de ämnen detta handlat om tagits upp av andra intervjupersoner, utan samma kommentarer om att ämnet eventuellt skulle vara känsligt och inte borde komma med i uppsatsen. Det verkar alltså finnas en skillnad i hur de olika intervjupersonerna förhåller sig till olika delar av föreningens arbete, vad de anser vara mer eller mindre känsligt. Jag valde därför, trots att vissa intervjupersoner lyft ämnet utan att påpeka att det var känsligt, att inte ta med de delar jag blivit ombedd att utelämna. Risken med att ta med den här informationen är för mig större än nyttan. Det är alltså av större vikt för mig att inte skada förtroendet för mina intervjupersoner än att vissa delar av berättelserna inte ska utelämnas.

5.7. Sammanfattning

Det här avsnittet har presenterat teorier om intervjun som en interaktion där både intervjuare och intervjuperson skapar kunskap i intervjusituationen, snarare än att intervjupersonen enbart betraktas som en passiv bärare av erfarenheter. Avsnittet har också tagit upp hur intervjupersonerna upplevdes svara på icke-interaktionsinitierade frågor och neutralisera sina uttalanden när de pratade om sina insatser för MPS. Tematisering av materialet har utgått från det som varit överensstämmande eller vanligt förekommande i intervjupersonernas berättelser, parallellt med ansatser att också lyfta fram avvikande berättelser. Avsnittet har diskuterat tillgången till intervjupersonerna, för- och nackdelar med en så kallad ”snöbollsmetod” samt uppsatsens etiska överväganden.

6. Teorier om senmodernitet

Det här avsnittet diskuterar den teoretiska bakgrunden och de begrepp som ligger till grund för analysen. Avsnittet diskuterar sociologerna Zygmunt Bauman, Ulrich Beck och Anthony Giddens' syn på senmodernitet, framför allt med fokus på begreppen osäkerhet och risk. Det rör sig här om ibland skilda, ibland samstämmiga teorier om att orientera sig i en allt mindre förutsägbar värld. Avsnittet diskuterar också människors möjligheter och svårigheter att komma samman och enas kring gemensamma frågor i en osäker tillvaro. Becks och Baumans teorier och begrepp är de som återkommer mest frekvent i det här avsnittet. Syftet med att också inkludera Giddens' syn på senmodernitet ska förstås som ett försök att göra en bredare presentation av fenomenet senmodernitet och att tillåta läsaren att se likheter och skillnader mellan de olika perspektiven. I analysen återfinns delar av de teorier som presenteras här. De utdrag som används i analysen är främst de som handlar om osäkerhet och risk. Det här avsnittet ska därför ses som en översikt över de teoretiska utgångspunkterna, den teoretiska bakgrunden till analysen. Syftet med detta är att tydliggöra och underlätta tolkningen av de begrepp analysen använder sig av genom att presentera dem i en bredare teoretisk kontext. Syftet är också att underlätta för läsaren att göra alternativa tolkningar av det empiriska materialet utifrån den teori som presenteras här. I analysen återfinns därför enbart kortare utdrag ur teoriavsnittet.

Uppsatsen använder sig av begreppet *senmodernitet* som ett samlingsbegrepp för de teorier om samhällsutvecklingen som presenteras i det här avsnittet och som av olika teoretiker kallas

reflexiv modernitet, flytande modernitet eller *framskriden modernitet*. Avsnittet innehåller en kort presentation av respektive teoretikers syn på senmodernitet, med hjälp av de begrepp de själva använder sig av, för att sedan enbart använda sig av begreppet senmodernitet som ett samlingsbegrepp för samtliga teorier. Syftet med detta är att undvika att gå in i detalj på vilka eventuella skillnader och likheter som finns mellan begreppen *reflexiv modernitet, flytande modernitet* och *framskriden modernitet* och istället använda det samlade begreppet som en beskrivning av en förändring i samhället som inbegriper en ökad individualisering, en ökad upplevelse av osäkerhet, upplösningen av gamla gemenskaper och skapandet av nya gemenskaper. Det här är faktorer vilka alla kan tänkas inverka på hur människor upplever sin samtid och sitt engagemang för vissa frågor och i förlängningen också sin organisering i föreningslivet. I det här avsnittet är det inte en eventuell samhällsförändrings orsaker som är centrala, utan konsekvenserna av förändringen. Begreppen senmodernitet, risk och osäkerhet är tänkta att användas som verktyg för att analysera de beskrivningar de engagerade i MPS ger av sitt engagemang.

6.1. Det flytande, reflexiva eller framskridna moderna

Zygmunt Bauman (1999, 2000) använder begreppet *flytande modernitet* och skiljer detta från det han kallar *fast modernitet* (Bauman 2000:126). Han menar att den fasta moderniteten börjar med frigörelsen av tid och rum, när tid och rum blir underordnade den mänskliga uppfinningsrikedomen och den tekniska kapaciteten. Tiden frigörs från rummet och blir ett verktyg för att erövra rummet (Ibid. 2000:112f). Denna del av historien, menar Bauman, går nu mot sitt slut. I den *flytande moderniteten* leder den fortsatta tekniska utvecklingen, exempelvis elektroniken, till ytterligare ett skifte i relationen mellan tid och rum. Tiden och platsen blir omedelbara. Omedelbarheten gör att åtskillnaden mellan början och slut försvinner och tiden reduceras till enskilda ögonblick (Ibid. 2000:118). Långsiktighet, som en gång var en tillgång, blir här en last. Kortsiktigheten tar över eftersom den flytande moderniteten upplöser tidens varaktighet vilket påverkar människors förmåga att orientera sig i samtiden och att planera för framtiden (Ibid. 2000:125ff).

Anthony Giddens (1990) ser i det han kallar den *reflexiva moderniteten* en minskad framtidstro hos människor i en värld som framstår som alltmer farofylld (Giddens 1990:20). Denna förändring är en följd av modernitetens egna förändringsmekanismer, en mer radikal och genomgripande följd av moderniteten. Giddens menar att det som framför allt präglar denna modernitet är olika mekanismer för ”urbäddning” (*disembedding*) (Ibid. 1990:25ff).

Gemensamt för "urbäddningsmekanismerna" är att de förskjuter sociala relationer från det omedelbara sammanhang de befinner sig i (Ibid. 1990:35). Relationer mellan "frånvarande" personer, det vill säga personer som inte befinner sig ansikte mot ansikte i den sociala interaktionen, ersätter allt mer relationer mellan människor ansikte mot ansikte. Detta menar Giddens skär av sambandet mellan den sociala verkligheten och den sociala verklighetens "inbäddning" i ett närvarosammanhang. De sociala relationerna lyfts ur sitt lokala sammanhang och det sociala rummet och den geografiska platsen blir allt mer åtskilda (Ibid. 1990:27ff).

Liksom Giddens vill inte Ulrich Beck (1986) tala om ett brott med det moderna, utan snarare om en vändpunkt i det moderna, en övergång från ett industriellt samhälle till ett samhälle präglad av risk (Beck 1986:17). Beck menar att den upplevda samhällsförändringen består av *mer* modernitet, en "mogen" modernitet. Industrisamhället dominerades av det Beck kallar rikedomsfördelningens logik. I det *framskridna moderna* dominerar samhället istället av riskfördelningens logik eftersom risker skapas systematiskt som en följd eller som bieffekter av den teknisk-ekonomiska utvecklingen. Riskproduktionen är alltså en effekt av själva moderniseringsprocessen. De grundläggande konflikterna i risksamhället handlar om hur de risker som produceras ska förhindras och om de inte kan förhindras, hur de ska kanaliseras och minimeras (Ibid. 1986:29ff). De politiska utopier som fanns i det industriella samhället ersätts istället i risksamhället av spekulationer om bieffekter (Ibid. 1986:362).

6.2. Säkerhet och osäkerhet

Bauman menar att ett trängande samtida problem är det han kallar *unsicherheit* (osäkerhet). Det här begreppet inkluderar tre begrepp på engelska: *uncertainty*, *insecurity* och *unsafety* (Bauman 1999:5). *Certainty* innebär att ha kunskap om hur vi ska göra rationella vardagliga val, att kunna inse vad skillnaden är mellan exempelvis vad som gagnar oss och vad som är skadligt för oss, vad som är värdefullt och vad som är värdelöst, vad som går och inte går att lita på. *Security* betyder här att världen är förutsägbar och stabil, att människor kan räkna med att inlärd vanor och färdigheter kommer att vara till nytta i de utmaningar de kommer att ställas inför i framtiden samt att det som finns i ens ägo och som man tjänat in eller uppnått kommer att behålla sitt värde. *Safety* betyder att inga faror kommer att hota ens kropp eller ens egendom, ens hem eller grannskap så länge man beter sig på rätt sätt. Det många saknar i det senmoderna livet, menar Bauman, är *sicherheit* (säkerhet). Säkerhet i denna breda bemärkelse är förutsättningen för människors självsäkerhet och självständighet och utgör

grunden för möjligheten att tänka och agera på ett rationellt sätt. Avsaknaden av säkerhet är det pris det moderna (västerländska) samhället betalat för en ökad individuell frihet, en frihet som inbegriper valfrihet och möjlighet för individen att uttrycka sig (själv). Bauman menar dock att detta samtidigt skapar en ”gnawing existential mistrust”, en existentiell misstro (Ibid. 1999:16f).

Eftersom det svenska begreppet säkerhet har samma breda betydelse som det tyska begreppet kommer jag att använda mig av de svenska begreppen säkerhet och osäkerhet på det sätt Bauman använder *sicherheit* och *unsicherheit*. Samtidigt påminner de olika definitioner Bauman gör av begreppet säkerhet mycket om varandra. Framför allt begreppen *certainty* och *security* är abstrakta begrepp och verkar båda på olika sätt handla om människors möjligheter att orientera sig i sin samtid, om att kunna lita på att de val man gör också får den utgången man förväntar sig. Bauman erkänner också själv att osäkerhetens olika delar kan vara svåra att skilja åt (Ibid. 1999:18). Av den anledningen framstår det som mer fördelaktigt för analysen att använda sig av det bredare begreppet osäkerhet. Osäkerhetens olika delar är inte självklart distinkta och osäkerhetens olika komponenter inverkar också på varandra. Bauman använder begreppet osäkerhet framför allt för att beskriva en situation i politiken och arbetslivet (se till exempel Bauman 1999:19ff). Även om detta inte är ämnet för min analys vill jag hävda att begreppet kan ha en bredare användning. Jag menar att begreppet osäkerhet är användbart som verktyg också i en analys av de engagerade i MPS’ och deras berättelser om försvinnanden och utsatthet.

Bauman menar att osäkerheten präglar alla delar av människans tillvaro i det senmoderna samhället. Osäkerheten genomsyrar människors sätt att försörja sig, människors relationer och identiteter. När världen blivit universellt flexibel finns inte längre några garantier för att planer går i lås och inte för med sig oväntade och oönskade konsekvenser. Att försöka skapa ordning kan lika gärna leda till mer kaos och förvirring. När osäkerheten blir permanent blir världen allt mindre lagbunden och allt mindre logisk och konsekvent. Detta gör det svårt för människor att finna tillit (Bauman 2000:137ff). I likhet med Bauman kopplar också Giddens samman osäkerhet med frågan om tillit. Giddens menar att upplevelsen av säkerhet är en balans mellan tillit och acceptabel risk (Giddens 1990:37). Risk, säkerhet och tillit är här sammanhängande begrepp. Den ”urbäddning” Giddens talar om leder till att det sociala rummet och den geografiska platsen separeras. När människor inte längre interagerar ansikte mot ansikte har de inte samma typ av information om de andra deltagarna i interaktionen som tidigare. Av den anledningen är den här typen av interaktion beroende av ett visst mått av

tillit. Tilliten är dock inte total. Därför menar Giddens att den interaktion som inte sker ansikte mot ansikte också förutsätter en medvetenhet och en kalkylering med risk. Risk och tillit är alltså sammanflätade i det senmoderna samhället (Ibid. 1990:37ff).

I det senmoderna samhället försvåras progression, framåtskridande. Bauman menar att progression bygger på det han kallar nuets självsäkerhet och att den kortsiktighet som präglar senmoderniteten gör att progressionen blir individualiserad och privatiserad. Framgång reduceras till individuell framgång (Bauman 2000:132ff). Även Beck menar att det senmoderna samhället ger upphov till progressions skepsis, kortsiktigt tänkande och i förlängningen osäkerhet. Eftersom produktionen av osynliga men samtidigt globala risker är en bieffekt av moderniseringen förlorar moderniseringsprocessen, framstegstänkandet, sin legitimitet (Beck 1986:30f). Detta gör att de traditionella formerna för att hantera otrygghet inte längre blir lika betydelsefulla och för individen blir tvånget att själv hantera otryggheten i det nya samhället allt starkare. Att riskerna framstår som att de drabbar människor slumpmässigt gör att risksamhället blir ett öde som människor tilldelas och som individen nu ensam måste hantera (Ibid. 1985:105f). Det ojämlika samhället ersätts av ett osäkert (Ibid. 1986:69).

Bauman skiljer också mellan risk och fara (*danger*). Faror kan lokaliseras och därför undvikas, risker är däremot inneboende i våra egna handlingar. De kan förminsкас men aldrig försvinna och går bara att kalkylera och överväga i termer av sannolikhet (Bauman 1999:146). Den här synen på risk överensstämmer med hur Beck talar om risk som en bieffekt av moderniseringen. Bauman menar att riskerna är en inneboende del av våra handlingar vilket gör att de produceras samtidigt med våra handlingar, liksom Beck menar att globala risker produceras i och med moderniseringen. Bauman menar att sakernas tillstånd inte är *obestämda* utan *obestämbara*. Inga bindande beslut kan fattas och även om de skulle kunna fattas finns det inga agenter eller institutioner som skulle kunna genomdriva dem (Ibid. 1999:144f). Det är på det här sättet progressions skepsis hör samman med osäkerhet, både för Bauman och för Beck. Beck beskriver det osäkra tillståndet som ”en evig samtid” (Beck 1986:218). Samhällets ideal förändras, från ett ojämlikt samhälle med ett jämlikhetsideal till ett osäkert samhälle med ett ideal om säkerhet. Istället för att sträva efter att uppnå någonting bra och positivt blir den nya utopin i samhället en som handlar om riskminimering, att förhindra det värsta snarare än att uppnå det bästa (Ibid. 1986:69).

Osäkerheten flätas här samman med begreppen risk och tillit hos både Bauman, Giddens och Beck. Samtliga dessa begrepp verkar höra samman med samma fenomen, det senmoderna samhället och det problematiska i att orientera sig i samtiden och att planera för framtiden. Det centrala är osäkerheten vad gäller att bedöma en situation och vilka eventuella konsekvenser den kommer att få, vilket leder till en kalkylering med osynliga och universella risker, risker som också är inneboende i de egna handlingarna.

6.3. En osäker gemenskap

Bauman menar att de olika typer av rädslor människor har är grundade i bristen på någon av de olika typer av säkerhet han presenterar. Eftersom det kan vara problematiskt att skilja olika typer av säkerhet från varandra kan det också vara svårt att se vilken typ av rädsla som egentligen är grundad i bristen på vilken typ av säkerhet. Detta betyder att en viss rädsla lätt kan skyllas på "fel" orsak och generera ett missriktat agerande i den bemärkelsen att agerandet blir irrelevant för den verkliga orsaken till rädslan (Bauman 1999:18). Beck gör en liknande iakttagelse i *Risksamhället* (1986) och menar där att upplevda hot kan leda till passivitet och borttolkning. Parallellt med att hoten ökar, ökar också sannolikheten att hoten bagatelliseras och tolkas bort. Det står människor nära till hands att göra tolkningar av hot- och risksituationer som avleder oro. Därför menar Beck att riskmedvetenhet är en form av förskjutet tänkande. Det förskjutna tänkandet innebär att fokus istället hamnar på sociala konflikter som är enklare att åstadkomma (Beck 1986:104f).

Enligt Bauman har det traditionella sättet att undfly eller lindra sin osäkerhet varit att söka gemenskap med likar. Detta innebär att i en tillvaro präglad av osäkerhet blir den osäkra individen tvungen att söka sin gemenskap hos andra osäkra individer, eftersom dessa personer med all sannolikhet befinner sig i en liknande, lika osäker situation. Bauman menar att detta inte är någonting att bygga en stark gemenskap på, att denna typ av gemenskap eller delad osäkerhet inte utgör grunden för gemensamma mål eller solidaritet (Bauman 1999:54). Liksom Beck beskriver riskernas slumpmässighet och hur risksamhället framstår som ett öde som kan drabba vem som helst snarare än en konsekvens av rationella beslut (Beck 1986:105f), beskriver Bauman hur motgångar i livet framstår som om de slår slumpmässigt mot människor. Detta gör byggandet av gemenskap mycket svårare (Ibid. 1999:23). Bauman menar att den osäkerhet människor lever med idag bara i undantagsfall kan avhjälpas genom att dela med sig. Människors lidande tenderar inte längre att kollektiviseras och enas, utan att splittra och isolera (Ibid. 1999:54). Tidigare kunde man föreställa sig samhället i form av alla

de uppgifter som alla samhällsmedborgare gradvis var tvungna att uppfylla och som de blev delaktiga i. Detta sammanhang gjorde att det var möjligt för människor att ha tilltro till en högre logik och ett högre syfte. Detta blir allt svårare att upprätthålla i det senmoderna livet eftersom samhället i senmoderniteten inte kräver lika mycket av medborgarna men i gengäld inte heller har lika mycket att erbjuda dem (Ibid.1999:69). Detta betyder, menar Bauman, att individuella bekymmer och besvär i allt mindre utsträckning kommer att lyftas fram som politiska, kollektiva problem (Ibid. 1999:2).

Beck menar att kärnan i den solidaritet som skapas kring de nya hoten är rädslan (Beck 1986:103). Efterhand som riskerna intensifieras överbryggas de såväl klass- som nationsgränser samtidigt som människor organiserar sig för att minimera och undkomma hoten. Beck menar därför att människor i allt högre utsträckning organiserar sig oberoende av vilken klass, vilket parti, vilket yrke eller vilken ålder de har, i aktionsgrupper. Han ser i dessa nya gemenskaper nya möjligheter till handling en ny källa till enighet. Samtidigt innehåller dessa gemenskaper också nya källor till konflikter. Risksamhället producerar därmed samtidigt en ny "hotsamhörighet" och nya intressekonflikter (Ibid. 1986:66f). Beck menar att problem i samhället även fortsättningsvis kommer att tvinga människor till socialt och politiskt arbete men att detta inte nödvändigtvis kommer att organiseras utifrån ett bestämt mönster. Grupper och nya gemenskaper kommer snarare att utgå från specifika situationer och från individen själv (Ibid. 1986:162). Beck menar att människor kanaliseras sin oro genom att söka och finna symboliska platser och personer, istället för att uppehålla oron vid abstrakta, svårgreppbara hot och risker (Ibid. 1986:104f). Han kallar den samhörighet som uppstår i risksamhället för en obegriplig samhörighet, vilken motsvarar riskernas obegriplighet (Ibid. 1986:68).

Även om Beck i sin diskussion om gamla och nya gemenskaper målar upp en stundtals ganska motsägelsefull bild av dessa "gamla" gemenskaper och om klasstillhörighetens eventuella betydelse i industrisamhället respektive risksamhället, så är diskussionen intressant. Poängen här är inte huruvida klass eller andra så kallat "gamla" gemenskaper spelar stor eller liten roll, inte heller i förhållande till riskerna och riskernas spridning. Det relevanta är att Beck menar att det också skapas nya gemenskaper som bygger på andra intressen, i det här fallet att undkomma och minimera risker. Detta kan vara relevant för att analysera beskrivningen av en samhörighet som bygger på gemensamma erfarenheter av risk och osäkerhet.

I likhet med Beck menar Bauman att det är mer attraktivt för människor att kanalisera den energi som genereras av verkliga hot mot människors säkerhet till andra, symboliska utlopp. Komplexa känslor relaterade till existentiell osäkerhet "översätts" till enklare frågor som handlar om ordning och säkerhet. När ångesten väl har avletts på det här sättet minskar möjligheterna drastiskt att gå till botten med den verkliga ångesten och osäkerheten (Bauman 1999:194f). Detta hör samman med att människor som upplever det Bauman kallar osäkerhet egentligen är de människor som är i störst behov av att gå samman och skapa kollektiva lösningar, men att osäkerheten utgör det största hindret för dessa kollektiva lösningar. Han menar att de människor som känner sig osäkra, som inte vet vad de kan hoppas på för framtiden och som inte känner sig säkra eller trygga på grund av den situation de befinner sig i inte har mod eller möjlighet att ta de risker det innebär att agera kollektivt (Ibid. 1999:5). De enda former av gemenskap Bauman ser som möjliga i det individualiserade, senmoderna samhället är det han kallar *peg-style communities*, gemenskaper där det är möjligt för människor att "hänga upp" sina intressen, sina rädslor och bekymmer på en sak, en gemensam nämnare. Detta skapar synbart ett gemensamt syfte men är egentligen bara en sammansättning av människors individuella bekymmer som söker ett gemensamt utlopp (Ibid. 1999:46f).

Även om både Bauman och Beck menar att det finns möjlighet att gå samman och skapa nya gemenskaper även bland osäkra individer, framstår de som något pessimistiska vad gäller styrkan i dessa gemenskaper och förmågan att avhjälpa de problem människor har. Samtidigt menar Beck att det i "hotgemenskaper" potentiellt finns en ny källa till enighet (Beck 1986:66f) och Bauman pekar på ett växande intresse för det han kallar *communitarian ideas*, idéer och visioner om gemenskap och samlevnad. Bauman menar att detta är en väntad reaktion på det flytande tillstånd han beskriver det senmoderna samhället som. Framför allt menar han att detta är en reaktion mot den upplevda bristen på säkerhet. Att söka efter samhörighet och gemenskap blir ett sätt att tackla osäkerheten. Därför är Bauman också övertygad om att "the communitarian gospel can count on a large audience-in-waiting" (Bauman 2000:170f) även om han undviker att i detalj gå vad som menas med *communitarian* eller hur dessa gemenskaper skulle kunna tänkas se ut och fungera.

6.4. Sammanfattning

I det här avsnittet har Beck, Bauman och Giddens' teorier om senmodernitet presenterats med fokus på begreppen osäkerhet och risk. Gemensamt för teoretikerna är en syn på det senmoderna samhället som *mer* modernt snarare än ett tillstånd som överskridit och lämnat

det moderna. Både osäkerhet och risk ses här som konsekvenser av moderniteten. Ett exempel som presenterats i avsnittet är hur en ökad individuell frihet också leder till en ökad osäkerhet. Bauman (1999) introducerar begreppet osäkerhet och menar att det präglar det senmoderna livet. I likhet med Giddens (1990) menar han att osäkerheten är kopplad till frågor om tillit människor emellan. Slutligen har avsnittet diskuterat möjligheten att enas kring gemensamma frågor i det senmoderna samhället. Här har både Bauman och Beck en ganska pessimistisk syn vad gäller gemenskapers varaktighet och stabilitet, men ser samtidigt en möjlighet till gemenskap över gamla gränser. Även om både Beck och Bauman är vaga vad gäller hur dessa nya gemenskaper ska se ut och fungera finns det för uppsatsens syfte ett tillräckligt förklaringsvärde i teorierna vad gäller hur människor kan enas kring gemensamma erfarenheter i vad de upplever vara en osäker situation. Beck och Baumans teorier om osäkerhet och risk kommer att diskuteras vidare i avsnittet Analys del 2 – Osäkerhet och samhörighet.

7. Analys del 1 - MPS och offentlig sektor

Det här avsnittet återvänder till den tidigare forskningen. Här kommer delar av tidigare forskning sättas samman med intervjupersonernas berättelser om föreningens samarbete med organisationer i offentlig sektor. Avsnittet handlar framför allt om hur de engagerade i MPS beskriver samarbetet med polis och räddningstjänst. Syftet med att här använda delar av den tidigare forskningen som analysverktyg är att klargöra hur de engagerade beskriver sin position som ideell förening i relation till offentlig sektor. Analysens andra del kommer sedan att gå vidare till att analysera vilken påverkan denna relation har på hur de engagerade beskriver sitt föreningsarbete i övrigt och sin syn på samhället i bredare ordalag.

Med hjälp av forskning om sektoröverskridande samarbeten (von Essen et.al. 2015) och *hybrida institutionella konstellationer* (Hustinx 2010) analyserar avsnittet hur de engagerade beskriver samarbetet med organisationer från offentlig sektor och utifrån dessa berättelser klargör sin egen roll och funktion som ideell förening. De engagerade berättar om hur samarbetet ibland kan leda till konflikter med andra inblandade i verksamheten samt vikten av att komma ihåg att deras engagemang är helt frivilligt.

7.1. Engagemang utan begränsning

Annika berättar om hur MPS' arbete fungerar i relation till polisens arbete:

”För det är också så, när det gäller en sökinsats, polisen kan inte ta 400 poliser för att gå ut på en skullgång, f-, de poliserna finns inte! Och, och ju fler poliser de plockar, de plockar de ju dem nästan ifrån [Mm], så där är ju vi ett komplement, att vi kan organisera en skullgång på 400 personer [Mm], så vi är ju en, ett, en hjälp till polisen. Sen är det så att polisen har vissa regler, att efter en viss tid så får inte de fortsätta [okej] och där kan vi fortsätta [ja]. Och många tror att polisen inte vill, och jag lovar dig, det är inte så! [Nej] Visst, alltså, de vill fortsätta, men lagligt så får de inte [...]”

Hustinx (2010) menar att en ”återinbäddningsmekanism” i föreningslivet är att sektoröverskridande samarbeten ökar, det vill säga att det blir vanligare med samarbeten mellan exempelvis offentlig och ideell sektor i välfärdsfrågor. I det här citatet tolkar Annika MPS’ arbete som ett komplement till polisens. Hon säger att ”där är vi ju ett komplement” och syftar på att MPS har möjlighet att mobilisera ett större antal personer till en skullgång än vad polisen har möjlighet att göra, eftersom polisens resurser kan behövas på annat håll. Eftersom polisen är en statlig myndighet blir det ideella arbete MPS utför här ett komplement till verksamhet i offentlig sektor. Hustinx kallar dessa samarbeten hybrida institutionella konstellationer (Hustinx 2010:174).

Annika ser i citatet inte denna relation som en nackdel. Hon verkar istället mena att MPS och polisen fyller olika funktioner. Hon understryker att ”vi kan organisera en skullgång på 400 personer” samtidigt som hon menar att polisen inte har samma möjlighet. Fortfarande är det dock polisen som är ansvariga för sökinsatsen, vilket Annika poängterar genom att säga att MPS är ”en hjälp till polisen”. I citatet framstår det alltså som att polisen har det övergripande ansvaret för skullgången och att MPS finns där för att hjälpa till, framför allt genom att kunna mobilisera ett stort antal personer.

Samtidigt menar Annika att de statliga resurserna, polisens resurser, är begränsade och att de är begränsade på ett sätt som MPS:s resurser som ideell förening inte är. Hon lyfter i citatet fram två typer av begränsningar. Den första är en begränsning gällande *antal*. Annika menar att polisen har en ändlig mängd resurser. Hon säger att ”ju fler poliser de plockar, de plockar de ju dem nästan ifrån”. Om polisen skulle ta ut ett visst antal av sin personal till en sökinsats skulle detta innebära ett underskott någon annanstans. För det andra tar Annika upp en begränsning i *tid* när hon säger att ”polisen har vissa regler, att efter en viss tid så får inte de fortsätta”. Hon menar att, även om polisen vill fortsätta söka efter den försvunne så måste de enligt lag sluta söka efter en viss tid. Genom att beskriva de begränsningar polisen har och samtidigt undvika att nämna de eventuella begränsningar MPS har som ideell förening

framstår det i Annikas berättelse som att MPS inte är begränsade på samma sätt som polisen är.

Eliasoph (2009) menar i sin studie om hybrida frivilligorganisationer att de aktiva i organisationerna upplever engagemanget som fritt och flexibelt (Eliasoph 2009:305). Eliasophs studie skiljer sig delvis från en svensk kontext och från MPS' relation till polis och offentlig sektor eftersom MPS inte är statligt finansierade, till skillnad från de frivilligorganisationer Eliasoph studerat. Det är dock intressant att Annika i citatet poängterar att MPS kan fortsätta söka även när polisen inte får eftersom de inte är bakbundna av något regelverk, och att hon verkar se detta som en av föreningens styrkor i relation till polisen. MPS' styrka blir här att de kan mobilisera en stor mängd människor och att de aldrig behöver sluta leta. De är inte bundna av de regler polisen är. I likhet med de frivilligarbetande i Eliasophs studie upplever Annika att MPS som ideell förening har en större frihet och flexibilitet i sin verksamhet i jämförelse med organisationer i offentlig sektor. Samtidigt menar Eliasoph att även om de frivilligarbetande upplever en flexibilitet och frihet i arbetet i hybrida organisationer så förändrar det sektoröverskridande arbetet spelplanen för det ideella arbetet (Ibid. 2009:305).

7.2. Samma mål, skilda förutsättningar

Annika instämmer i citatet inte heller i den kritik som von Essen et.al. lyfter kring ideellt arbete. Deras undersökning visar att allt fler människor anser att det ideella arbetet inte skulle behövas om staten tog sitt ansvar (von Essen et.al. 2015:41). Annika verkar också vilja föregå kritik mot polisen och den resursbrist hon tidigare i citatet berättat om genom att säga att "många tror att polisen inte vill, och jag lovar dig, det är inte så!". Problemet är inte bristande vilja utan laglig möjlighet. Hon säger att polisen "vill fortsätta" men att det inte är möjlig för dem eftersom de är bakbundna av sitt regelverk, "lagligt så får de inte". På det här sättet understryker Annika ytterligare polisens och MPS' komplementära roller, de arbetar inte bara tillsammans och fyller olika funktioner på plats under sökinsatsen, de delar också den gemensamma viljan att hitta den försvunne. Jan berättar i citatet nedan hur relationen mellan offentlig sektor och MPS kan se ut och vilket deras gemensamma syfte är:

"Man kan säg som såhär att polis och räddningsverk och sånt de har ju ett regelverk som de måste följa och beroende på årstid och så vidare så kan det ju va att de har en deadline, att nu finns det inga utsikter att vi hittar den här personen i livet längre. Då lägger de ju ner det aktiva sökandet [Mm]. [...] Men vi fortsätter att söka [Mm] tills att vi då förhoppningsvis hittar den här personen, även om det då skulle va en avliden person vi hittar [Mm]. Och det gör vi för de

anhörigas skull, för att de ska få ett värdigt avslut för att de ska slippa gå och undra och ha en massa frågetecken, ”Vad har hänt?” och så vidare.”

Jan berättar i citatet om relationen mellan MPS och de organisationer i offentlig sektor som de samarbetar med under en sökinsats, i det här fallet ”polis och räddningsverk”. Han beskriver, liksom Annika i citatet ovan, hur polis och räddningstjänst under en sökinsats är begränsade tidsligt. Han säger att ”de har en deadline” och förklarar varför genom att berätta att polis och räddningstjänst avslutar sökinsatsen när det inte finns några ” utsikter att vi hittar den här personen i livet längre”. Jan menar alltså att polis och räddningstjänst är skyldiga att lägga ner sökandet när det inte längre är troligt att den försvunna personen kommer att återfinnas vid liv, men Jan menar att samma tidsmässiga begränsning inte gäller för MPS. Polis och räddningstjänst är bundna av sitt regelverk, men MPS har inte den typen av begränsningar. Jan berättar att ”vi fortsätter att söka” tills personen är hittad, vid liv eller avliden.

von Essen et.al. menar att sektoröverskridande samarbeten, exempelvis mellan offentlig och ideell sektor, är en del av en växande internationell trend i föreningslivet som också påverkar svenskt föreningsliv (von Essen et.al. 2015:9). Också Hustinx et.al. (2010) ser en förändring i privat, offentlig och ideell sektors förhållande till varandra och menar att detta exempelvis kan ta sig uttryck i fler statliga initiativ till ideellt arbete (Hustinx et.al. 2010:82f). Genom att först beskriva de begränsningar polis och räddningstjänst har, att de är tvungna att avsluta sökinsatsen vid en given tidpunkt, och sedan förklara att MPS inte omfattas av samma begränsande regelverk, gör Jan en beskrivning av MPS’ roll i förhållande till offentlig sektor. Han menar att MPS tar vid där polis och räddningstjänst inte längre kan fortsätta. MPS’ roll i förhållande till statliga myndigheter blir i Jans berättelse att de kan fortsätta leta tills personen är hittad, att MPS finns till där de statliga funktionerna är begränsade av lagar och regler. MPS har inte, som Jan säger, en deadline.

Jag tolkar Jans beskrivning av relationen mellan MPS och polis och räddningstjänst som att MPS är en förlängning av eller ett komplement till dessa organisationers verksamhet. Eliasoph (2009) menar att frivilligarbetande i hybrida eller sektoröverskridande organisationer upplever sitt engagemang som fritt och flexibelt. Jan lyfter i citatet de begränsningar polis och räddningstjänst har under en sökinsats och visar sedan samtidigt att MPS tar vid där dessa organisationer inte har möjlighet. Här blir det ideella arbete föreningen utför friare och mer flexibelt än det som polis och räddningstjänst utför i den bemärkelsen att MPS inte behöver förhålla sig till samma tidsmässiga begränsning. Hustinx (2010) ser dock på utvecklingen med en viss skepsis och menar att ju fler sektoröverskridande samarbeten och ju mer hybrida

organisationerna blir, desto mindre blir frivilligheten i ordets strikta bemärkelse i den ideella sektorn (Hustinx 2010:175).

7.3. Polis, sökare och medlemmar

I citatet ovan beskriver Jan hur MPS' arbete ser ut i förhållande till organisationer i offentlig sektor genom att sätta polisens och räddningstjänstens tidsmässiga begränsningar i kontrast till MPS. Liksom Annika ger Jan en beskrivning av MPS' arbete som ett komplement till verksamhet i offentlig sektor och menar att de olika verksamheterna har olika möjligheter och begränsningar, utan att uttrycka någon kritik. Det fanns dock också tillfällen då intervjupersonerna pratade om sin relation till polis och andra myndigheter som mer problematisk. Petra och Simon berättar:

”S – För det kan, det kan va så att polisen vill komma ner på samlingsplatsen först, briefa sambandet på var de är och vad de vill att vi ska göra och det är inte alltid de prioriterar oss först [P – Nej]. Och ibland så får vi helt enkelt stå och vänta och de säger till oss ”Ni får inte lov att gå ut förrän vi har varit där, [P – Mm] [Mm] punkt slut”. [P – Om man-] Och då får vi ju helt enkelt försöka säga det till sökarna [P – Mm] att ”Vi får inte lov att gå ut just nu för att polisen ska komma hit först” [Mm].

P – Man märker oftast att sökarna blir väldigt frustrerade [S – Ja, det blir de] och funderar på att köra hem istället för att stå där och vänta [Ah].

S – Eller köra ut och söka själv [P – Ja!], och då måste vi bara prata med dem att ”Ni gör mer nytta [P – Ja] här än ute på egen hand”. Ögonen är viktigare här, och oftast, pratar du pedagogiskt med dem så de förstår så brukar de stanna [...]”

Vissa av MPS' sökinsatser faller under Lagen om Skydd mot Olyckor (LSO). Enligt LSO är det stat eller kommun som är ansvarig för räddningsinsatsen när denna lag tillämpas (2003:778). I praktiken betyder detta att det är det polisen som tar initiativ till sökingsinsatsen och leder denna. Detta är den typ av situation Petra och Simon pratar om i citatet när de berättar att de aktiva i föreningen ibland får vänta med att påbörja sökingsinsatsen tills polisen sökt igenom platsen.

I citatet beskriver Petra och Simon relationen till polisen och det faktum att det är polisen som bestämmer under den här typen av sökingsinsats som problematiskt. Det är dock inte relationen mellan polisen och ledningsgruppen i MPS eller relationen mellan polisen och Simon och Petra som är problematisk, utan det är i MPS' relation till sökarna som det uppstår friktion. Simon och Petra beskriver hur MPS ibland måste vänta in polisens undersökning av platsen

eller området för försvinnandet innan de kan påbörja en sökinsats och att sökarna kan känna en frustration över detta. Petra berättar att ”sökarna blir väldigt frustrerade” och att detta kan leda till att de ”funderar på att köra hem istället för att stå där och vänta”, varpå Simon flikar in ”Eller köra ut och söka själv”. Simon och Petra menar att det faktum att MPS behöver invänta polisen riskerar att leda till att sökarna överger den sökinsats MPS organiserat, antingen för att åka hem eller för att börja söka på egen hand.

Papakostas (2012) menar stödmedlemskap i allt högre utsträckning ersätter ett röstberättigat medlemskap i ideella föreningar. Detta leder till att de faktiska medlemmarna bildar en slags elit inom frivilligorganisationen. Eftersom de inte behöver stå tills svars inför en medlemsbas på samma sätt som tidigare får denna elit ett allt större handlingsutrymme (Papakostas 2012:47ff). Också Einarsson och Hvenmark (2010) menar att den förändrade betydelsen av medlemskap gör medlemmens relation till organisationen mer ensidig och specifik (Einarsson & Hvenmark 2012:81ff). I analysen av det här citatet och av MPS som förening menar jag att sökarna kan ses som stödmedlemmar i Papakostas' bemärkelse. Sökarna har ingen demokratisk påverkansmöjlighet i föreningen och inte heller något formellt medlemskap. De som är aktiva på regelbunden basis, som sitter i ledningsgruppen och som har ansvarsposter under en sökinsats menar jag kan ses som medlemmar. Dessa personer återkommer och har beslutanderätt över föreningens verksamhet även om de inte alltid har ett formellt medlemskap. Ur det här perspektivet blir den problematik som Petra och Simon belyser i citatet en problematik i relationen mellan medlemmar och stödmedlemmar i föreningen.

I citatet berättar Petra och Simon att sökarna blir frustrerade över att inte direkt få påbörja sökinsatsen. Petra och Simon beskriver hur de försöker övertala sökarna att stanna kvar, bland annat genom att prata ”pedagogiskt med dem så de förstår”, som Simon säger. Jag tolkar detta som en beskrivning av relationen till och avståndet mellan sökarna och den lokala insatsgruppen under sökinsatsen, det vill säga mellan stödmedlemmar och medlemmar. Den lokala insatsgruppen, vilken Simon och Petra här talar för, känner till och accepterar relationen till polisen och de begränsningar detta också kan innebära för dem. De har påverkansmöjlighet över föreningens verksamhet. Sökarna har däremot varken samma kunskap om hur relationen till polis och andra myndigheter ser ut eller någon beslutanderätt över föreningen eller tillvägagångssättet vid en sökinsats. Simon beskriver i citatet att sökarna inte har tillgång till samma information som ledningsgruppen genom att förklara att polisen vill ”breifa sambandet”, det vill säga berätta om situationen för de som sitter i sambandsgruppen och har det övergripande ansvaret för MPS' del av sökinsatsen. Det är

sedan den lokala insatsgruppen som ger denna information vidare till de frivilliga sökarna (MPS 2016). Sökarnas roll är här avgränsad och specifik. De har bara en uppgift. När de inte får lov att agera utifrån den snäva roll de har i sammanhanget, att söka, upplever Petra och Simon att de blir frustrerade och vill lämna sökingsinsatsen.

Hustinx (2010) och Papakostas (2011, 2012) menar att förändringen i föreningslivet kan beskrivas som en förändring i det ömsesidiga beroendet mellan medlemmarna och organisationen. I citatet ger Petra och Simon uttryck för att det fortfarande finns en beroenderelation mellan sökarna och föreningen. De är måna om att sökarna ska stanna kvar på den sökingsinsats som MPS organiserar. Simon berättar för sökarna att "Ni gör mer nytta här än ute på egen hand" och säger att "Ögonen är viktigare här". Detta kan tolkas som att det är bättre både för föreningen om sökarna stannar kvar men att också sökarna drar nytta av att föreningen organiserar sökingsinsatsen. Den lokala insatsgruppen under sökingsinsatsen är beroende av sökarna men sökarna är samtidigt inte demokratiska deltagare och kan inte påverka föreningens arbetssätt eller sökingsinsatsens utformning. Den typ av relation eller beroenderelation mellan stödmedlemmar och medlemmar som Simon och Petra berättar om i citatet skiljer sig dock något från det som Papakostas (2011, 2012) och Hustinx (2010) lyfter fram. Relationen mellan sökare och ledningsgrupp inom MPS involverar nämligen också en tredje part: en organisation från offentlig sektor som i det här citatet verkar fungera som en konfliktpunkt runt vilken spänningsrelationen mellan stödmedlemmar och medlemmar är centrerad.

7.4. "Jag tjänar ingenting"

I citatet ovan berättar Petra och Simon hur de upplever relationen till polisen och relationen till sökarna. Den relation de har till sökarna beskrivs som potentiellt problematisk eftersom sökarna inte har tillgång till samma information som de som organiserar insatsen. Dessa i sin tur får sitt handlingsutrymme från polisen. Petra och Simon verkar dock inte uppleva att konflikten ligger i MPS' relation till polisen utan uttrycker förståelse för polisens sätt att arbeta. Däremot menar de att det i insatsgruppens relation till de frivilliga sökarna kan uppstå konflikter. I intervjupersonernas berättelser återkom också en annan typ av problematik, nämligen en upplevd okunskap om att engagemanget i MPS är frivilligt. Flera av intervjupersonerna uppehöll sig vid detta, upplevelsen av att människor i deras omgivning inte var medvetna om att engagemanget var ideellt. I slutet av min intervju med Jan frågar jag honom om det är någonting särskilt han vill tillägga som inte kommit upp under samtalet.

”Ja, en grej som jag tycker i sammanhanget är, är viktig det är ju att det är en ren frivilligorganisation [Ja], består enbart av volontärer. Vi får i olika sammanhang när man är ute och träffar andra människor, de säger ”vi vet att du är jätteengagerad i Missing People, hur mycket tjänar du på det? [...]” ”Ja, jag tjänar ingenting” sa jag. ”Nä, men hur kan du då ställa upp så många timmar, jag vet hur mycket tid du lägger ner på detta [Mm] utan att tjäna fem öre”. Nej, men det är just det jag sa innan, det är känslan för de anhöriga och det är den här biten, man känner man har nånting att ge, känner att man har möjlighet att hjälpa [Mm]. [...] Men många, många, många tror att vi tjänar pengar på det vi sysslar med [Ja]. Tvärtom, vi får ut och titta pengar!”

Jan berättar i citatet att han möter människor som tar för givet att han tjänar pengar på det arbete han gör för MPS. Uttalandet är inte helt och hållet icke-interaktionsinitierat (jmf. Jacobsson 2000) eftersom jag uppmanat honom att berätta om någonting han tycker är viktigt i sammanhanget men som inte kommit upp under intervjun. Att Jan väljer att lyfta fram just frivilligheten gör dock att detta framstår som centralt i berättelsen. I citatet understryker Jan att hans föreningsengagemang är ideellt, han säger att MPS är ”en ren frivilligorganisation” och framhåller att detta är viktigt i sammanhanget.

När Jan i citatet berättar att han lägger ner mycket tid på föreningen och att alla engagerade arbetar helt ideellt, gör han detta genom att lyfta ett exempel med personer som inte är namngivna eller närvarande. Han berättar att han ”träffar andra människor” och att dessa personer pratar med honom om hur mycket tid han lägger ner på föreningsarbetet. Han säger att dessa andra personer blir förvånade över att han inte blir ekonomiskt kompenserad för den tid han lägger ner och upprepar att ”många, många, många tror att vi tjänar pengar på det vi sysslar med”. Genom att låta andra, icke-närvarande personer berätta om det frivilliga engagemanget kan Jan lyfta fram det stora engagemang han menar att han och andra aktiva i föreningen har, samtidigt som han tonar ner sin egen insats. Potter (2000) menar att det går att strukturera om en mening så att vem som har agensen i meningen förändras och effekten hos mottagaren blir en annan (Potter 2000:182). När Jan i det här citatet låter andra personer berätta om engagemanget tolkar jag det som att han genom detta överlåter agensen till dessa personer. Detta ökar trovärdigheten i uttalandet eftersom det inte är han själv som berättar om hur stort det egna engagemanget är. På det här sättet kan han berätta om det hårda arbete han och andra i föreningen utför och samtidigt tona ner den egna insatsen och undvika att framstå som skrytsam inför mottagaren. Agensen skiftar och effekten blir en annan än om han hade berättat om engagemanget själv.

En annan aspekt av citatet är min relation som intervjuare till Jan som intervjuperson. Johansson (2008) menar att berättaren i ett samtal väljer en mottagardesign, det vill säga att berättaren väljer att lyfta fram vissa aspekter i samtalet och att samtidigt tona ner andra (Johansson 2008:169). Detta kan i det här sammanhanget tolkas som att det är viktigt för Jan som föreningsaktiv att lyfta fram det stora engagemang han menar att han själv och många i MPS har. Hans betoning av att föreningsarbetet inte är avlönat gör också att engagemanget framstår som ännu större. Det är därför möjligt att Jan valt en mottagardesign som framställer föreningen och dess aktiva medlemmar i positiv dager.

Lie och Baines (2007) lyfter i sin studie om äldre frivilligarbetande fram hur förändringar i ett socialt ideellt engagemang krockar med de värden de äldre frivilligarbetande menar att det ideella arbetet har. Frivilligorganisationen i studien förändrades i takt med att föreningslivet allt mer förväntades överta tidigare statliga funktioner inom service och omsorg. Detta ledde till att de frivilligarbetande upplevde att deras arbete togs för givet efterhand som det frivilliga arbetet alltmer kom att likna arbetslivet (Lie & Baines 2007:227ff). I det här citatet betonar Jan att MPS är ”en ren frivilligorganisation” och att de inte tjänar pengar utan istället får ”tigga pengar” för att kunna bedriva verksamheten. Han påpekar upprepade gånger att människor tror att de aktiva i MPS får betalt för sitt engagemang. Hans berättelse om de reaktioner han får på sitt engagemang kan tolkas som att föreningsarbetet i MPS allt mer påminner om lönearbete, i alla fall för utomstående. Det verkar påminna om arbetslivet så mycket att Jan upplever att ”många, många, många” tror att de aktiva i MPS är avlönade. I det sammanhanget blir det särskilt viktigt för Jan att betona att föreningen ”består enbart av volontärer”. Citatet kan därför tolkas som att Jan, när föreningsarbetet alltmer påminner om ett lönearbete och utomstående därför tror att de engagerade också är avlönade, upplever att engagemanget riskerar att tas för givet.

Lie och Baines (2007) menar också att de värden som de frivilligarbetande ser i det ideella arbetet är värden som ömsesidighet och altruism. Volontärerna i studien ansåg att dessa var inneboende värden i det ideella arbetet och att det ideella arbetet av den anledningen inte borde kompenseras ekonomiskt. Då riskerade dessa värden att försvinna eller hamna i skymundan (Lie & Baines 2007:237). Jan lyfter i citatet dessa värden i relation till att engagemanget är ideellt. Han säger att anledningen till att de engagerade kan lägga ner mycket tid på föreningsarbetet trots att de inte avlönade är på grund av ”känslan för de anhöriga” och att ”man känner att man har nånting att ge”. Jag tolkar dessa uttalanden som uttryck för medkänsla och altruism. När Jan pratar om altruism i citatet gör han alltså detta i

relation till de anhöriga. Sjösvärd (2014) menar att medkänslan med de anhöriga är central för de aktiva i MPS och att de engagerade identifierar sig med den sorg och oro de anhöriga känner vid ett försvinnande (Sjösvärd 2014:139).

Liksom Annika, Petra och Simon berättar om sina upplevelser av hur relationen till offentlig sektor ser ut tolkar jag det som att Jan i det här citatet gör samma sak. Genom att fokusera på att engagemanget är frivilligt markerar Jan skillnaden mellan MPS och polis och räddningstjänst. Jag tolkar här beskrivningen av relationen mellan MPS och organisationer från offentlig sektor som att det finns en farhåga hos de engagerade att det ideella arbetet ska tas för givet. Eftersom föreningen har ett nära samarbete med verksamheter som är avlönade framstår det som att de engagerade vill markera denna skillnad och undvika eventuell förvirring genom att lyfta fram frivilligheten.

7.5. Sammanfattning

I det här avsnittet har de engagerade berättat hur de upplever MPS' relation till organisationer i offentlig sektor och till andra personer, både frivilliga sökare och utomstående. Intervjupersonerna menar att MPS fungerar, och ska fungera som ett komplement till polisens och räddningstjänstens arbete. Genom att positionera sig själva gentemot polis och räddningstjänst, organisationer som intervjupersonerna menar är begränsade av de regler de måste förhålla sig till, förtydligar intervjupersonerna föreningens position i relation till offentlig sektor. De engagerade beskriver sin verksamhet som friare och mer flexibel. Genom att göra denna jämförelse förklarar de hur de skiljer sig från dessa organisationer och kan därigenom förklara sitt eget syfte, att stötta och hjälpa de anhöriga. Relationen är dock inte alltid friktionsfri utan positionen beskrivs också som problematisk, till exempel i relation till de frivilliga sökarna och till utomstående personer som inte är medvetna om hur MPS' verksamhet skiljer sig från polisens, exempelvis genom att den är helt ideell.

8. Analys del 2 - Osäkerhet och samhörighet

Det här avsnittet handlar om hur de engagerade i MPS i olika sammanhang berättar om osäkerhet och utsatthet. Ibland handlar berättelserna om de försvunna och ibland om de anhöriga. Avsnittet handlar också om identifieringen och medkänslan med de anhöriga och om försök att komma samman i en osäker situation. Avsnittet använder sig av Baumans begrepp *osäkerhet* för att analysera de aktivas beskrivningar av föreningsengagemanget

liksom av Becks begrepp *hotsamhörighet* för att försöka fånga erfarenheter av gemenskap och ett gemensamt syfte. Utgångspunkt för den här delen av analysen är också föregående avsnitt om hur de engagerade beskriver MPS' relation till organisationer i offentlig sektor. Analysen undersöker här eventuella beröringspunkter mellan de beskrivningar de engagerade ger av hur samhället ser ut och deras position som ideell förening i förhållande till deras samarbetspartners i offentlig sektor.

I citatet nedan berättar Martin om varför han tror att människor vill engagera sig i MPS:

"[...] Jag tror att samhället i sig idag, alltså det är ju ganska mörkt egentligen. Jag tror att det här, folk ser en chans att hjälpa till och hjälpa till att organisera... Jag tror att det är många som vill hjälpa till, men det är ju svårt att göra det själv. Gå ut och leta efter nån själv, nu får de en chans att göra det organiserat, nån som berättar hur du ska göra, det är lättare. Jag tror faktiskt att det är många som vill hjälpa till. Och den tron hade jag tappat för ett tag sen, men sen så kom jag in i Missing People och inser att det finns ändå lite värme kvar här, alltså. Ja, det är, det är häftigt.

Vad tänkte du innan du gick med i Missing People?

Med allt det där tänker du? Alltså, "folk är så egoistiska". Men det är de inte [*Nej*]. Nej, faktiskt. Det finns fortfarande lite kvar."

I citatet ger Martin en beskrivning av ett samhälle fyllt av egoistiska människor. Han säger att samhället idag är "ganska mörkt" och att han tidigare tappat tron på att människor "vill hjälpa till". Han berättar sedan att han ändrat inställning på grund av sitt engagemang i MPS och att han nu menar att det "finns fortfarande lite kvar" av altruism och värme hos människor.

Bauman (1999) menar att priset för en ökad individuell frihet som moderna samhällen betalar är en avsaknad av säkerhet. Han menar att denna ökade individuella frihet, individualiseringen, kan ta sig uttryck i en känsla av maktlöshet och en politisk apati (Bauman 1999:16f). I citatet berättar Martin att han tidigare hade tappat tron på att det fanns människor som ville hjälpa varandra, att han tyckte att människor var egoistiska och att samhället var mörkt. Han berättar också att han tror att det finns människor som "vill hjälpa till", det vill säga som vill engagera sig i någonting, men att det är svårt att göra detta ensam. Jag tolkar här Martins berättelse som ett uttryck för den maktlöshet och apati som Bauman pratar om. Martins upplevelse var tidigare att människor är individualister och att det därför blir svårt att gå samman och engagera sig i någonting, även om det finns människor som skulle vilja göra detta. Detta gör i sin tur att Martin upplever samhället som "ganska mörkt". Individualismen,

att ”folk är så egoistiska”, leder här till en känsla av maktlöshet som tar sig uttryck i tal om ett mörkt samhälle och en svårighet att engagera sig gemensamt.

8.1. En osäker gemenskap

Bauman menar att osäkra människor söker gemenskap hos andra osäkra människor. Även om detta skapar en typ av gemenskap mellan människor är inte denna delade erfarenhet att betrakta som grunden för en stark gemenskap (Bauman 1999:27). Den typ av gemenskap som är möjlig att skapa i osäkerheten är det Bauman kallar ”*peg-style communities*”, där människor ”hänger upp” sina rädslor och bekymmer på en gemensam nämnare (Ibid. 1999: 46f). Beck (1986) menar å andra sidan att en ”hotsamhörighet” potentiellt kan bli en ny källa till enighet och gemenskap som överskrider tidigare sociala gränser när människor får nya gemensamma erfarenheter och intressen (Beck 1986:66f).

När Martin börjar berätta om sitt engagemang i MPS förändras hans berättelse. Hans erfarenhet av människorna och av samhället framstår som betydligt mer positiv. Martin berättar att han förut hade tappat tron på människorna men sedan han engagerade sig i MPS har detta förändrats. Han menar nu att ”det finns ändå lite värme kvar”. Han berättar att han tror att människor vill engagera sig och med MPS har de fått en möjlighet att göra detta, ”nu får de en chans att göra det organiserat”. Samhället är inte längre lika mörkt. Det Martin berättar är att hans engagemang har förändrat det sätt han ser på människor och på samhället.

Jag tolkar Martins citat som delvis motsägande Bauman. Den gemenskap Martin berättar om i citatet kan visserligen tolkas som en gemenskap ”upphängd” på en gemensam nämnare, att hitta människor som försvunnit. Den framstår dock inte i Martins citat som svag, osäker eller svår att skapa. I citatet framstår MPS snarare som en kraft som organiserar en medkänsla och en altruism som redan finns hos människor. Martin menar att han tror att det visst ”är många som vill hjälpa till”, det vill säga att det dessa människor behöver är en möjlighet att engagera sig. MPS organiserar den vilja som människor redan har. När Martin sedan berättar om hur hans engagemang förändrat hans samhällssyn, att han inte längre på samma sätt ser människor som egoistiska, framstår Martins beskrivning av samhörigheten som starkare än den ”*peg-style community*” Bauman beskriver. Martins upplevelse av sitt engagemang i MPS liknar snarare den ”hotsamhörighet” Beck beskriver, i denna samhörighets positiva bemärkelse. Denna samhörighet verkar här, genom en delad erfarenhet av osäkerhet, skapa en enighet mellan människor. Martin menar att ”det finns ändå lite värme kvar”. Bauman menar dock att

dessa gemenskaper framstår som att de har ett gemensamt syfte men är i verkligheten individuella bekymmer som söker ett gemensamt utlopp (Bauman 1999:46f).

I det här citatet berättar Martin om hur han tidigare ansåg människor vara egoistiska och hur han såg mörkt på samhället, men att hans engagemang i MPS har fått honom att inse att det finns medkänsla hos människor. Han berättar att MPS organiserar denna medkänsla. Martin verkar alltså mena att utan MPS hade han fortsatt att tänka att människor är egoistiska och inte vill eller har möjlighet att hjälpa varandra. Jan berättar i citatet nedan om sin upplevelse av ett mörkt och egoistiskt samhälle och om MPS' roll i detta. Han tar ett exempel som handlar om när MPS genomförde en sökinsats i en större stad.

”Men där hade vi en äldre dement kvinna som hade lämnat ett boende med taxi till en inrättning på (sjukhuset) [Mm] och sen när hon skulle åka därifrån så kom inte taxin och då fick hon för sig att hon skulle gå hem [Mm] men hittade inte hem. Detta hände på förmiddan [Mm], klockan, eh, strax efter tolv, hon var nog närmare halv ett på natten hittades hon på (torg) [Mm], där satt hon på sin rollator. Fullt av folk runt om på alla restaurangerna, ingen reagerade [Mm], men vår patrull som gick förbi där började prata med henne [Mm] och fick sen hjälp av en närliggande restaurang med filter och så vidare för hon var väldigt frusen. Så vi fick ta dit en ambulans och ta in henne på (sjukhus) [Mm], låta henne bli undersökt [Mm]. Så man säger, även om man mitt i stan sitter på ett sånt ställe som (torg), en nästan nittioårig dam [Mm] så är där nästan ingen som reagerar [nej]. Och det är kanske lite synonymt för dagens samhälle.”

I det här citatet gör Jan en beskrivning av en äldre kvinna som befinner sig i en utsatt situation. Jan berättar att kvinnan är dement och att hon gått vilse. I citatet beskriver Jan den äldre kvinnan som ensam, förvirrad och frusen. I slutet av citatet knyter Jan sedan denna enskilda händelse till en större kontext och pratar utifrån händelsen om hur samhället ser ut idag.

En möjlig tolkning av citatet är att Jan här ger uttryck för en osäkerhet som han menar är ”synonymt för dagens samhälle”. Bauman (1999) menar att osäkerhet och misstro är centrala samtida problem, att människor inte längre kan lita på att världen är säker och stabil (Bauman 1999:17). Detta kommer till uttryck i citatet genom att Jan understryker hur mycket människor som fanns i omgivningen som borde ha insett att kvinnan var i behov av hjälp men som inte gjorde det. Han berättar att när kvinnan hittades var det ”Fullt av folk” men att ”ingen reagerade”. Det går alltså inte att lita på att människor kommer att bry sig om, ta hand om eller ens upptäcka en utsatt person. Utifrån det här exemplet drar Jan sedan en parallell till

hur han upplever att samhället ser ut i övrigt och menar därmed att den händelse han beskrivit inte är en isolerad händelse.

Samtidigt lyfter Jan fram MPS som de som såg och hittade kvinnan när ingen annan gjorde det. Han säger att ”vår patrull som gick förbi där började prata med henne” och berättar att MPS därefter hade möjlighet att hjälpa henne och ta henne till sjukhus. Beck menar att människor i hot- och risksituationer bildar en ny samhörighet, en ”hotsamhörighet”, som bildar en solidaritet i den gemensamma osäkerheten och rädslan (Beck 1986:66f, Beck 1986:103). I det här citatet framstår MPS som en samhörighet som ser utsatta människor och bryr sig om dem när ingen annan gör det. I det avseendet kan MPS ses som en typ av ”hotsamhörighet” i Becks bemärkelse. Försvinnandet eller hotet om ett försvinnande blir här en risksituation och gemenskapen centreras kring att upptäcka och hjälpa den försvunne, det vill säga att minimera eller avvärja hotet. Den gemensamma nämnaren är viljan att hjälpa de försvunna och deras anhöriga. MPS blir här värmen i det kalla samhälle Jan målar upp en bild av.

8.2. Samarbete eller ensamt ansvar

I Jans berättelse är MPS inte bara de som i slutändan upptäcker och hjälper kvinnan, de är också de enda som gör detta. Jan berättar att MPS får hjälp av ”en närliggande restaurang med filter”, men detta sker först efter att MPS hittat och tagit kontakt med kvinnan. Organisationer från offentlig sektor är inte aktivt närvarande. Räddningstjänsten omnämns bara av Jan när han säger att ”vi fick ta dit en ambulans”. ”vi”, alltså MPS, är initiativtagarna i berättelsen och framstår som de enda aktiva i hjälpinsatsen. Räddningstjänsten får i det här citatet enbart en passiv roll. Trots att MPS har ett samarbete med organisationer från offentlig sektor beskriver Jan i det här citatet en upplevelse av att MPS står ensamma med ansvaret att hitta och hjälpa utsatta människor, som kvinnan i exemplet. Det sektoröverskridande samarbetet verkar här ta sig uttryck i att MPS har ett ensamt ansvar för att hitta och för att hjälpa. Beck menar att traditionella former för att hantera otrygghet i det senmoderna samhället tappar i betydelse. Detta gör att individen i allt högre utsträckning tvingas att själv hantera otryggheten (Beck 1986:69).

I citatet berättar Jan om en äldre kvinna i en utsatt situation, ensam och vilse, där ingen upptäckte eller hjälpte henne trots att människor i omgivningen borde ha gjort detta. MPS framstår i citatet som att de var ensamma i att leta efter och hjälpa den äldre kvinnan. Räddningstjänsten är närvarande i citatet enbart efter att kvinnan blivit funnen av MPS. Om

andra verksamheter i offentlig sektor deltagit i sökinsatsen framgår inte detta av Jans citat. Johan ger en liknande beskrivning av föreningens arbete. Han förklarar här varför han valde att engagera sig i MPS:

”Eh, men det är väl för att anhöriga ska få ett avslut på det hela och inte behöva sitta hemma och bara tänka de värsta tankarna [Mm] som de kan komma på. För det är ju oftast så, är där ingen ute och letar så känns det ju precis som att, ”Nämen ingen bryr sig om oss och [Mm], ingen bryr sig om de som försvinner”. Det är ju jätte, alltså det, det är svårt att säga varför man är med men det, det är väl dri-, alltså man känner driv och att det är för de anhörigas skull. Det är ju liksom, hade en polare försvunnit eller nåt sånt, vem skulle letat efter han om inte Missing People fanns?”

I det här citatet berättar Johan att anledningen till att han är engagerad i MPS är för de anhörigas skull. Han berättar att om ingen var ute och letade efter den som försvunnit så skulle de anhöriga känna att ingen brydde sig om dem. Detta är anledningen till att Johan engagerat sig i MPS. Johan tar också upp ett exempel på vad han menar skulle kunna hända om en av hans vänner skulle försvinna. Han frågar sig då vem som skulle leta efter hans försvunna kompis om inte MPS skulle göra det.

Johan berättar alltså att det finns en risk att de anhöriga skulle känna att ”ingen bryr sig om oss” och att ”ingen bryr sig om de som försvinner”. Jag tolkar Johans citat, liksom Martins citat ovan, som ett uttryck för osäkerhet, ett uttryck för att världen inte längre är stabil och förutsägbar (Bauman 1999:16f). I Johans berättelse framstår det inte som självklart att någon letar efter den som försvunnit, det finns inga garantier. Beck menar att kravet för individen att själv hantera otryggheten ökar i det senmoderna samhället, vilket också leder till osäkerhet (Beck 1986:69). I det här citatet framstår det som att Johan menar att utan MPS skulle det inte finnas någon som letade efter de försvunna, som hjälpte de anhöriga, och att dessa därför skulle känna att ingen brydde sig om dem eller om de som försvinner. Han säger sedan att om en av hans vänner försvann så är de inte säkert att någon skulle leta efter vännen om inte MPS skulle göra det, ”vem skulle letat efter han om inte Missing People fanns”.

I det här citatet positionerar sig Johan inte som försvunnen, utan som anhörig till den försvunne genom att ta upp ett exempel på vad som skulle kunna hända om någon av hans vänner försvann. Johan berättar här att han vill att de anhöriga ska kunna få ett avslut och inte behöva oroa sig, inte behöva ”tänka de värsta tankarna”. Johan verkar alltså identifiera sig främst med de anhöriga (jmf. Sjösvärd 2014). En möjlig tolkning är därför att berättelsen om de anhöriga och deras oro och känsla av övergivenhet är ett uttryck för en egen känsla av

osäkerhet. Den egna upplevelsen av osäkerhet och otrygghet i tillvaron speglas i berättelserna om de anhöriga och den osäkra situation de befinner sig i.

Johan ger en beskrivning av MPS' roll vad gäller att hitta de som försvunnit och stötta deras anhöriga som liknar Jans berättelse i citatet ovan. Den beskrivning Johan ger av MPS' arbete är dock inte sektoröverskridande i den bemärkelsen att offentlig och ideell sektor samarbetar och samverkar. Oavsett hur samarbetet och föreningsarbetet ser ut i praktiken är offentlig sektor, exempelvis polis och räddningstjänst, helt frånvarande i Johans berättelse. Verksamheten blir i Johans citat snarare sektoröverskridande i den bemärkelse att MPS, istället för att samverka med staten, ensam ansvarar för att hitta de som försvunnit och hjälpa deras oroliga anhöriga. Han menar i berättelsen att om inte MPS letade efter den som är försvunnen så skulle kanske ingen leta. Även om det i praktiken inte ser ut såhär, att MPS står ensam utan hjälp från myndigheterna, så framgår inte denna eventuella samverkan i Johans berättelse. Johans upplevelse, så som han presenterar den här, är att om inte MPS letade efter de försvunna och stöttade de anhöriga så skulle de anhöriga känna sig ensamma och bortglömda. Liksom Beck (1986) menar att kraven ökar på individen att själv hantera otryggheten och att detta ger upphov till osäkerhet, beskriver Johan här den ensamma positionen föreningen befinner sig och hur osäkert detta kan kännas för de anhöriga och i längden för de engagerade själva.

8.3."Var kom alla de här ifrån?"

I citatet nedan berättar Marie om en bild hon menar finns av att människor inte längre bryr sig om att hjälpa varandra. Hon gör det, sufflerad av Simon, genom att berätta hur det är att delta i en sökinsats:

M – Nej så jag skulle vilja säga att där, där är vi ju, där är alla vi. [Mm] Det är vi som gör, det är vi som går ut och letar. Och det är ju därför jag tror att folk återkommer också [Mm] för det är liksom ingen som, ingen som känner sig, vad ska jag säga, själv eller utanför.

S – Ingen blir tillsidosatt.

M – Nej, för alla hjälps åt. [Mm] Och det är därför, ja som sagt, det är därför, man hör ju nu till exempel om här trillar en gubbe här så, på gatan då, han har stapplat några steg och sen trillar han omkull och då kommer där ju gå förbi tjugo personer som bara tittar på honom och tror att det är en fyllegubbe. Och så finns det ju de då som stannar och hjälper och så ser de att han har fått en stroke, eller vad det nu-. [Mm] Man hör ju om de här alla, ingen som bryr sig, ingen som bryr sig. Nej, men åk ut på ett sök och kom ut genom dörren och se trehundra man, mitt ute i skogen i ingenstans och bara, var kom de ifrån?

S – Varenda hår på kroppen reser sig.

M – Ja! Alltså fortfarande efter två år så reser, när man ser alltså, var kom alla de här ifrån?”

Marie berättar här om känslan av gemenskap under en sökinsats. Hon pratar om ett ”vi”, och säger att ”Det är vi som gör, det är vi som går ut och letar”. Hon berättar också om upplevelsen av att människor i samhället inte längre bryr sig om varandra eller hjälper varandra men menar att denna upplevelse är felaktig och lyfter gemenskapen och medkänslan inom MPS som motbevis.

Beck menar att människor i det senmoderna samhället organiserar sig för att minimera och undkomma risker och hot och att dessa ”hotsamhörigheter” överskrider klass-, yrkes- och åldersgränser (Beck 1986:66f). Marie berättar i citatet att under en sökinsats ”är alla vi”. Samhörigheten under sökinsatsen består alltså av alla som deltar oavsett bakgrund och klass- eller yrkestillhörighet och Marie menar att i den här samhörigheten är det ingen som känner sig ”själv eller utanför”. Alla är välkomna och alla kan delta. Liksom i Jans citat i avsnitt 8.1. framstår samhörigheten i MPS under en sökinsats här som en typ av ”hotsamhörighet”. Här ligger dock inte fokus på samhörigheten som ett sätt att mota bort den gemensamma risken, utan beskrivningen av samhörigheten i Maries berättelse fokuserar på bredden i gemenskapen och hur denna överbryggat gränser mellan människor.

Efter att ha beskrivit den breda samhörigheten under en sökinsats berättar Marie om vad som framstår som en utbredd bild av att människor i samhället inte längre bryr sig om varandra. Hon säger att ”man hör ju nu till exempel” och tar ett exempel på ”om här nu trillar en gubbe” så är det troligt att många personer bara kommer att gå förbi istället för att hjälpa till. Liksom Jan berättar Marie om människor som inte ser eller bryr sig om utsatta människor som finns i deras omgivning. Skillnaden mellan Jans och Maries berättelser är att Marie pratar om att det finns en *bild* av att människor inte bryr sig, ”man hör ju”, medan Jans upplevelse är att många människor faktiskt inte längre bryr sig om att hjälpa sina medmänniskor. Denna skillnad gör också att Marie tar ett fiktivt exempel, ”om här nu trillar en gubbe”, medan Jan i citatet ovan tar upp ett konkret exempel och sätter det i en större kontext. Jag menar att Marie gör samma generalisering som Jan i avsnitt 8.1., att ta ett exempel och sätta det i en större kontext, men på ett annorlunda sätt. Jan pratar om samhället i stort när han berättar om en utsatt äldre kvinna och med utgångspunkt i exemplet menar att detta kanske är ”lite synonymt för dagens samhälle”. Genom detta tar Jan ett språng från individ till samhälle. Marie använder sig av ett fiktivt exempel och menar utifrån detta att ”man hör ju nu”, det vill säga det finns en allmän

bild av att det finns en bristande medmänsklighet i samhället. Båda tar upp ett exempel på en utsatt person och ger en bild av samhället i stort utifrån detta exempel.

I citatet återgår Marie sedan till att berätta om gemenskapen under sökingsatsen som kontrast till det exempel hon nyss lyft. Hon berättar att "man hör ju" om att ingen bryr sig och följer sedan direkt detta med att uppmana till att åka ut på en sökingsats, där det kan finnas "trehundra man, mitt ute i skogen i ingenstans". Här finns de människor som bryr sig. Marie kontrasterar alltså den generella bilden av att människor inte längre bryr sig om sina medmänniskor med att berätta om uppslutningen under en sökingsats. Den gemenskap Marie beskriver kan tolkas som det Bauman kallar "*peg-style community*" (Bauman 1999:46f). I det här citatet bildar sökingsatsen ett konkret motexempel mot upplevelsen av att människor inte bryr sig om att hjälpa varandra. Den typ av "*peg-style community*" som beskrivs här lyfts fram som en inkluderande gemenskap som kretsar kring en gemensam nämnare, sökingsatsen.

Samtidigt berättar Marie att hon fortfarande kan bli förvånad över den mängd människor som kan dyka upp på en skallgång. Hon berättar att hon kan tänka "var kom alla de här ifrån?". Beck menar att problem i det senmoderna samhället även fortsättningsvis kommer att göra att människor går samman och organiserar sig, men att detta inte sker utifrån ett förutbestämt mönster. Snarare kommer gemenskaperna att utgå från specifika situationer (Beck 1986:104f). Därför menar Beck att samhörighet i det senmoderna samhället kan framstå som lika obegripliga som riskerna och hoten (Ibid. 1986:68ff). Genom att skapa en kontrast mellan en allmän bild av att människor inte bryr sig om varandra och den breda gemenskapen under sökingsatsen förmedlar Marie en upplevelse av gemenskapen under sökingsatsen. Gemenskapen bildar ett motvärn mot och en alternativ bild till uppfattningen av bristen på medmänsklighet i samhället. Gemenskapen är bred och inkluderande, men framstår därför också i Marias beskrivning som förvånande och inte helt begriplig.

8.4. Sammanfattning

I det här avsnittet har de engagerade berättat om hur de upplever att människor i samhället inte bryr sig om eller ser varandra. De berättar om en upplevelse av att MPS är ensamma i sin strävan att söka efter människor som försvunnit och berättar hur MPS fungerar för att organisera medkänsla hos människor. De engagerade målar upp en mörk bild av samhället men skapar som motvikt mot detta en bild av den breda och inkluderande gemenskapen i

MPS. Samhörigheten i MPS bildar här en typ av ”hotsamhörighet” där den gemensamma nämnaren blir stödet till och medkänslan med de anhöriga.

9. Sammanfattning och avslutande diskussion

I den här uppsatsen har jag försökt att, med hjälp av tidigare forskning och med teorier om senmodernitet som verktyg, undersöka och analysera hur de aktiva i MPS beskriver sitt engagemang i en ideell förening. Framför allt har jag velat veta hur de engagerade beskriver sitt engagemang i relation till offentlig sektor, till räddningstjänst och polis. Jag har med bland annat Baumans begrepp *osäkerhet* och Becks begrepp *hotsamhörighet* som verktyg försökt analysera dessa beskrivningar för att få en ökad kunskap om hur det kan vara att vara engagerad i svenskt föreningsliv.

Syftet med uppsatsen är att genom studier av tidigare forskning få en ökad förståelse för det svenska föreningslivets utveckling samt att genom att göra ett nedslag i en ideell förening få en ökad förståelse för hur ett engagemang i föreningslivet beskrivs av de engagerade, särskilt i en förening som samarbetar med offentlig sektor. Tidigare forskning pekar på en tendens till ett ökat samarbete mellan bland annat offentlig och ideell sektor (se von Essen et.al. 2015 och Hustinx 2010). De engagerade i MPS upplever sin roll i förhållande till offentlig sektor framför allt som komplementär. Deras verksamhet beskrivs också som friare i relation till polisens och räddningstjänstens. Det faktum att de är en ideell förening gör att de inte anser sig vara begränsade av ett regelverk på samma sätt som de menar att polis och räddningstjänst är. De ger i sina berättelser uttryck för att offentlig sektor har bristande resurser, att de inte har möjlighet att arbeta på det sätt som MPS arbetar på, men kritiserar aldrig detta faktum. De menar istället att polis och räddningstjänst delar samma mål som MPS, de ville också hitta de som försvunnit. I den mån relationen upplevs som konfliktfylld är detta i relation till andra personer. Det är i relation till de frivilliga sökarna som inte är införstådda i föreningens och polisens tillvägagångssätt vid en skullgång, och i relation till andra utomstående som inte förstår att polisens och MPS' arbete skiljer sig åt framför allt genom att MPS' engagemang är helt ideellt.

Baserat på tidigare forskning och de engagerades berättelser är min tolkning att MPS är en del av den ”internationella trend” som von Essen et.al. (2015) talar om. Jag menar att det samarbete de engagerade berättar om är att betrakta som ett sektoröverskridande samarbete

mellan ideell och offentlig sektor. Detta samarbete upplevs framför allt av de engagerade som komplementärt, MPS och myndigheterna kompletterar varandra i sökinsatser där någon försvunnit. Min tolkning är också att samarbetet med offentlig sektor, med verksamheter som har avlönade anställda, gör att det finns en farhåga hos de engagerade att deras engagemang ska tas för givet, i likhet med det som Lie & Baines (2007) visat. Som en reaktion på detta understryker de engagerade att det arbete de gör för föreningen verkligen är helt ideellt.

Syftet med uppsatsen är också att få en ökad förståelse för hur ett engagemang i föreningslivet beskrivs, förstås och tolkas av de engagerade själva och att göra detta med hjälp av teorier om senmodernitet. Ur berättelserna framkommer att de engagerade beskriver den komplementära rollen i förhållande till offentlig sektor som ganska ensam. De beskriver MPS som de enda som finns till för att hitta de som försvunnit och stötta de anhöriga. De berättar om en upplevelse och en bild av dagens samhälle som ett samhälle där människor inte längre bryr sig om varandra, där människor är individualistiska och egoistiska. Samtidigt blir MPS och de aktivas föreningsengagemang en motvikt till den upplevda egoismen i berättelserna, ett motbevis mot att människor inte längre känner medkänsla. MPS framstår här som de som organiserar den medkänsla som fortfarande finns kvar i samhället.

De engagerade drar i sina berättelser om försvinnanden paralleller till hur de menar att samhället ser ut i övrigt. De ger uttryck för osäkerhet och risk i sina berättelser om ett samhälle där människor inte längre tar hand om varandra. En liknande osäkerhet återfinns i berättelserna om hur MPS verkar vara de enda som finns till för att stötta och hjälpa de försvunna och deras anhöriga. De engagerade berättar att om inte de hade letat efter de försvunna så är det inte säkert att någon annan heller hade gjort det. I dessa berättelser är offentlig sektor frånvarande och föreningen står ensam. Samtidigt berättar de om hur utsatta människor kan försvinna i mängden utan att någon ser eller hjälper dem. Också här står MPS ensam i sitt stöd för de försvunna och deras anhöriga. En möjlig tolkning av berättelserna är därför att den beskrivning de ger av sin relation till offentlig sektor hör samman med deras berättelser om ett kallt samhälle, att den situation föreningen befinner sig i, i förhållande till verksamheter i offentlig sektor, återspeglas i de engagerades berättelser om osäkerhet, utsatthet och förlorad medkänsla. När de engagerade inte pratar om föreningens praktiska arbete utan när de övergår till att prata om sin syn på samhället och människorna, så framstår det sektoröverskridande samarbetet inte längre som ett samarbete, utan som ett ensamt ansvar. De engagerades ensamhet i verksamheten verkar här återspeglas i en mer generell osäkerhet.

Min tolkning är att det verkar finnas en koppling mellan hur de engagerade beskriver MPS' förutsättningar som ensamt ansvariga för att hitta de försvunna och stötta de anhöriga och hur de samtidigt ger uttryck för osäkerhet och en mörk syn på samhället. Exakt hur den här relationen ser ut går inte att fastställa i den här uppsatsen. Utifrån material och de praktiska förutsättningarna för uppsatsarbetet är det enbart möjligt att konstatera att materialet går att tolka på det här sättet, att det kan finnas en relation mellan hur de engagerade beskriver föreningens position i förhållande till organisationer i offentlig sektor och hur de ger uttryck för osäkerhet.

Värt att poängtera i sammanhanget är också att det här inte handlar om huruvida MPS faktiskt är ensamma i sökandet efter de försvunna och stödet till de anhöriga. Oavsett hur situationen ser ut i praktiken framkommer denna beskrivning i de engagerades berättelser. Detsamma gäller upplevelsen av ett kallt samhälle och beskrivningen av den breda och inkluderande gemenskapen i föreningen. Det handlar här inte om huruvida alla faktiskt är delaktiga eller välkomna i föreningen, eller huruvida människor faktiskt är egoistiska. Det handlar om de engagerades beskrivningar, av samhället och av det egna föreningsengagemanget.

Sjösvärd menar att försvinnandet ses som någonting irrationellt av de engagerade i MPS och att praktiska sökprojektet omvandlar detta till någonting rationellt vilket gör det irrationella försvinnandet till föremål för sannolikhetsbedömningar (Sjösvärd 2014:138f). Liksom försvinnandet kan betraktas som irrationellt, så kan också det senmoderna samhället göra det. Beck beskriver riskerna i det senmoderna samhället som slumpmässiga. De är inte en konsekvens av rationella beslut (Beck 1986:105f). Samtidigt menar Beck att människor i hot- eller risksituationer använder sig av ett förskjutet tänkande. Han menar att människor tenderar att omtolka abstrakta hot och risker till symboliska platser som avleder oro (Beck 1986:104f). Också Bauman menar att det ligger människor nära att omtolka abstrakta hot till enklare frågor. Ofta handlar dessa frågor om ordning och säkerhet (Bauman 1999:46f). En möjlig tolkning av de engagerades berättelser är därför att den osäkerhet de ger uttryck för i sina berättelser om ett kallt, individualistiskt samhälle, omtolkas till någonting praktiskt och konkret som avleder oro. Den irrationella osäkerheten som framkommer i det engagerades berättelser omtolkas alltså till en symbolisk plats, det praktiska sökprojektet.

Jag har i den här uppsatsen, genom att studera en ideell förening och med hjälp av tidigare forskning försökt bidra till förståelsen av hur det svenska föreningslivet ser ut och fungerar idag. Jag har också med hjälp av teorier om senmodernitet och begrepp som *osäkerhet* som

analytiska verktyg, försökt bidra till förståelsen av hur ett engagemang i föreningslivet kan beskrivas av de engagerade. von Essen et.al. (2015) menar, att ett ökat samarbete mellan ideell och offentlig sektor är en internationell trend med påverkan även på svenskt föreningsliv. Exakt hur denna trend påverkar det svenska föreningslivet verkar fortfarande vara okänt. Klart är i alla fall att om man ser till den internationella forskningen så verkar en ökning av sektoröverskridande eller hybrida organisationer förändra förutsättningarna för frivilligheten i grunden (se Hustinx 2010 och Eliasoph 2009). Trots den relativa stabiliteten i det svenska föreningslivet behövs mer forskning om sektoröverskridande samarbeten i en svensk kontext och hur denna förändring upplevs av de engagerade i föreningslivet.

10. Källförteckning

- Ahnre, Göran & Papakostas, Apostolis (2014) *Organisationer, samhälle och globalisering*. Lund: Studentlitteratur.
- Baker, Carolyn (2004) "Membership Categorization and Interview Accounts." I: Silverman, David (red.) *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. London: SAGE, s.162-176.
- Bauman, Zygmunt (1999) *In Search of Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Zygmunt (2000) *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, Ulrich (1986) *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Bengtsson, Pauline (2015-08-24) Många uppdrag för Missing People i söder. *Lokaltidningen Ystad*. Tillgänglig: <http://ystad.lokaltidningen.se/manga-uppdrag-for-missing-people-i-soder-/20150824/artikler/150829867/1846> [2016-05-02]
- Benton, Richard A. (2016) Uniters or dividers? Voluntary organizations and social capital acquisition. *Social Networks*, Vol. 44, s. 209-218.
- Du Bois, John W. (1991) Transcription Design Principles for Spoken Discourse Research. I: *Pragmatics*, vol.1, nr. 1, s. 71-106.
- Einarsson, Torbjörn & Hvenmark, Johan (2012) Efter medlemskapet? Wijkström, Filip (red.) *Ur Civilsamhället i samhällskontraktet – En antologi om vad som står på spel*. Stockholm: European Civil Society Press.
- Emerson et.al. (2011) *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Fangen, Katrine (2005) *Deltagande observation*. Malmö: Liber.
- Flashback Forum. *Missing People Sweden (MPS) Hur seriösa är de egentligen?* Tillgänglig: <https://www.flashback.org/t1816029> [2016-05-10]
- Giddens, Anthony (1990) *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.

- Haraldsson, Marcus (2015-10-05) Missing People på jakt efter engagerade. *Kristianstadsbladet*. Tillgänglig: <http://www.kristianstadsbladet.se/kristianstad/missing-people-pa-jakt-efter-engagerade/> [2016-05-02]
- Hustinx, L., Handy, F., Cnaan, R. (2010) Volunteering. In: Taylor R. (Red.), *Third sector research*. New York: Springer.
- Hustinx, Leslie (2010) Institutionally Individualized Volunteering: Towards a Late Modern Re-Construction. *Journal of Civil Society*, Vol. 6, No. 2.
- Jacobsson, Katarina (2000) *Retoriska strider. Konkurrerande sanningar i dövvärlden*. Lund: Palmkrons förlag.
- Johansson, Anna (2008) *Narrativ teori och metod. Med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Jonsson, Josefine (2015-11-22) Missing People söker nya volontärer i Sundsvall. *Sundsvalls Tidning*. Tillgänglig: <http://www.st.nu/medelpad/sundsvall/missing-people-soker-nya-volontarer-i-sundsvall> [2016-05-02]
- Mederyd Hårdh, Martin (2015-06-11) Missing People: ”En av våra största insatser”. *Svenska Dagbladet*. <http://www.svd.se/missing-people-en-av-vara-storsta-insatser> [2016-05-02]
- Missing People Sweden (2015) *Stadgar*. Tillgänglig: <http://missingpeople.se/stadgar/>
- Missing People Sweden (2016) *Årsredovisning 2016* [internt material].
- MPS 2016a. Missing People Sweden (2016) *Hur det hela en gång startade*. Tillgänglig: <http://missingpeople.se/starte/> [2016-03-10]
- MPS 2016b. Missing People Sweden (2016) *Om MPS*. Tillgänglig: <http://missingpeople.se/om-oss/> [2016-03-10]
- MPS 2016c. Missing People Sweden (2016) *Saknad – Tv serien om Missing People Sweden*. Tillgänglig: <http://missingpeople.se/saknad-tv-serien-om-mps/>, [2016-03-10]
- Mulinari, Paula (2007) *Maktens fantasier och servicearbetets praktik – Arbetsvillkor inom hotell- och restaurangbranschen i Malmö*. Linköping: Dissertations in Arts and Science no. 414, Institutionen för Tema, Linköpings universitet.

Nordström, Fredrik (2015-04-04) Skarabo leder Missing People. *Skaraborgs Läns Tidning*. Tillgänglig: <http://www.skaraborgslanstidning.se/article/skarabo-leder-missing-people/> [2016-05-10]

Papakostas, Apostolis (2011) The Rationalization of Civil Society. *Current Sociology*, vol. 59, nr. 1.

Papakostas, Apostolis (2012) De medlemslösa organisationernas tidevarv. Wijkström, Filip (red.) *Ur Civilsamhället i samhällskontraktet – En antologi om vad som står på spel*. Stockholm: European Civil Society Press.

Potter, Jonathan (2000) *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage Publications.

Quist, Fredrik (2015-10-23) 2016-05-02) Missing People vill ha fler medlemmar. *Östgöta Correspondenten*. Tillgänglig: <http://www.corren.se/nyheter/linkoping/missing-people-vill-ha-fler-medlemmar-8756571.aspx> [2016-05-02]

Ryen, Anne (2004) *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber.
SFS 2003:778. *Lag om skydd mot olyckor*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Sjösvärd, Alf (2014) ”Alltid saknad – aldrig glömd”. Om emotionella drivkrafter inom Missing People Sweden. *Sociologisk forskning*, vol. 52, nr. 2.

Sseruwagi, Jonathan (2015-07-15) Inga bidrag för vardagshjältar. *Sveriges Radio*. Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=101&artikel=6208732> [2016-05-02]

Sundberg, Marit (2015-12-21) Missing People i namnkonflikt med nystartad organisation. *Dagens Nyheter*. Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/missing-people-i-namnkonflikt-med-nystartad-organisation/> [2016-04-27]

SVT (2014) *Bakom kulisserna på Missing People*. Tillgänglig: <http://www.svt.se/saknad/bakom-kulisserna-pa-missing-people> [2016-07-22]

Tacon, Richard (2016) The Organizational Embeddedness of Social Capital: A Comparative Case Study of Two Voluntary Organizations. *Journal of Economic Issues*, vol. 50, nr. 1.

Torpe, Lars (2014) Corporatism and Social Trust: Bringing Voluntary Organizations 'Back In'. *Journal of Civil Society*, vol. 10, nr. 2.

Vetenskapsrådet (2011) *God forskningssed*. www.vr.se.

von Essen, J., Jegermalm M., Svedberg, L. (2015) *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014*. Ersta Sköndal Högskola, Arbetsrapportserie. Tillgänglig: esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:808859/FULLTEXT01.pdf [2016-02-10]

Willung, Agneta (2015-01-08) Frivilliga stoppades av Missing People. *Göteborgsposten*. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2596048-frivilliga-stoppades-av-missing-people> [2016-04-27]

Bilaga 1.

Tabell 1.

	Män	Kvinnor	Totalt
1992	52	44	48
1998	53	50	52
2005	53	49	51
2009	54	43	48
2014	57	50	53

Omfattning av ideellt arbete 1992, 1998, 2005, 2009 och 2014. I procent av den vuxna befolkningen (16–74 år) totalt samt efter kön (von Essen et.al. 2015:17).

Tabell 2.

	1994	1998	2005	2009	2014
Frivilliga aktiva ger något annat än det som avlönad, professionell personal erbjuder	57	75	65	66	65
Om stat, kommun och landsting tog sitt fulla ansvar skulle det inte finnas något behov av frivilligt arbete	11	16	18	25	31
Alla har en moralisk skyldighet att göra frivilliga insatser någon gång i sitt liv	42	53	61	54	41
Frivilligt arbete är ett hot mot avlönat arbete och används för att göra nedskärningar i samhällets utgifter	10	13	14	11	18
Engagemang i frivilligt arbete hjälper människor att ha en aktiv roll i ett demokratiskt samhälle	74	86	85	88	81

Uppfattningar om det frivilliga arbetets betydelse och roll för samhället 1994, 1998, 2005, 2009 och 2014. I procent av alla svarande som instämmer i följande påståenden (von Essen et.al. 2015:41).

Bilaga 2.

Intervjuguide.

- Berätta om dig själv
- Berätta om organisationen
- Berätta om hur du kom in i organisationen
- Berätta om försvinnanden och skullgång
- Berätta om människorna i organisationen
- Berätta om hur engagemanget eventuellt påverkat dig
- Vad är det viktigaste organisationen gör?